

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولگی

$$6-1 < 6+1$$

$$9+2 > 10$$

$$6+5 = 11$$

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

درېم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

د کتاب د تالیف، خپرني او تدقيق کمېټې

ليکوالان:

- سر مؤلف الحاج عبدالله شاه د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارټمنت غړی
- سر مؤلف عبدالکبیر د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارټمنت غړی
- سر مؤلف نظام الدین د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارټمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهني او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړی.

د خپرني او تدقيق کمېټې:

پوهني وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارټمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د خپرنې او ارزونې د دیپارټمنت آمر.

- دوکتور ننگیالی ارسلا د پوهني وزارت سلاکار.

- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارټمنت آمر، ادیتور.

ژباړونکی:

سر مؤلف نظام الدین د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارټمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنگي برخو د خپرني او بورسی کمیټه:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهني وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- ډوکتور محمد یوسف نیازی د پوهني وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنت علمي غړی.

د خپرني او تدقيق د څارني کمیټه:

- ډکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- ډکتور شېر علي ظریفی د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول
- د سر مؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستانی د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي پامېریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیږي لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به لکه زړه وي جلاویدان
نوم د حق مودی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پېغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توک دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پر له پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤلیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاري چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې ښې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدریس او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې ښې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

د کتاب د محتوا فهرست

مخ	عنوانونه	شخړه
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قيمت	۱
	دوهم فصل	
۹	تجسس او تخمين کول	۲
	درېم فصل	
۱۱	د عددونو لوستل او ليکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پوري	۳
۱۵	د عددونو پيژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پوري ..	۴
	څلورم فصل	
۱۸	د جمعي په عملي کي د لس دانه ديزو گروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۵
۲۰	د څو رقمي عددونو جمع چي د جمعي حاصل يي له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي	۶
۲۲	د هغو عددونو جمع چي له دوو جزو څخه زياتي اجزاي ولري	۷
۲۴	د جمعي د عملي آزمايل	۸
	پنځم فصل	
۲۶	له يو بل څخه د دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق	۹

۱۰	د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې آزموینه	۳۳
	شپږم فصل	
۱۲	د عددونو د خط پېژندنه	۳۵
۱۳	د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرته	۳۷
۱۴	د عددې خط څخه په کار اخستني سره د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددې خط څخه په کار اخستني سره د تفریق عملیه	۴۰
	اووم فصل: ضرب	
۱۶	د ضرب د عملیې د مفهوم پېژندنه	۴۲
۱۷	د ۲ او ۷ د ژبنې ضرب جدول پېژندنه	۴۲
۱۸	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنې ضرب جدول پېژندنه	۴۹
۱۹	له (۱-۱۰) د ژبنې ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه	۵۲
۲۰	د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلی) خاصیت	۵۵
۲۱	د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې	۵۷
۲۲	د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې	۵۹
	انهم فصل: د اندازه کولو واحدات	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۲۳
۲۴	د سانتي متر پېژندنه	۲۵
۲۵	د دیسي متر پېژندنه	۲۷
۲۶	د ملي متر پېژندنه	۲۸

۷۰	 د کيلو متر پيژندنه	۲۷
	نهم فصل : هندسه	
۷۱	په شگلونو کې د ټکي (نقطې) ، ټوټه خط ، نيمایي خط او خط پيژندنه	۲۸
۷۴	خط د ډولونو پيژندنه	۲۹
۷۶	د زاويو د ډولونو پيژندنه	۳۰
	لسم فصل	
۸۰	د خلاصو او تړلو شگلونو پيژندنه	۳۱
۸۲	تخميني او دقيق اندازه کول	۳۲
۸۴	د مربع ، مستطيل او مثلث د محيط (چاپيريال) پيدا کول	۳۳
	يوولسم فصل : د کتلې، وخت او هايغاتو اندازه کول	
۸۷	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۳۴
۹۱	د ساعت (گړۍ) پيژندنه	۳۵
۹۵	د ساعت په واسطه د وخت ټاکل	۳۶
۹۸	د اونی – مياشت او کال پيژندنه	۳۷
۹۹	د جنوري پيژندنه	۳۸
۱۰۳	د ليتر پيژندنه	۳۹
۱۰۵	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې	۴۰
۱۰۷	د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې	۴۱

دواړلسم فصل

۱۱۴	د ویش (تقسیم) د عمليې پېژندنه	۴۲
۱۱۷	د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې ..	۴۳
۱۲۱	د درې رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې	۴۴
۱۲۴	د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه	۴۵
	دیارلسم فصل : کسر	
۱۲۷	د کسر پېژندنه	۴۶

لومړۍ فصل

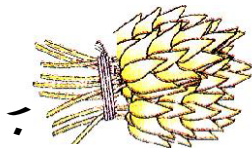
د عددونو مقامې قیمت

لومړۍ لوست: د عددونو مقامې قیمت

هدف: زده کوونکي دي د یوه رقم مقامې قیمت په اړه و نه و پېژني او د هغوی د تشخیص کړای شي.

کړانو زده کوونکو تاسو مخکې د یويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پېژندلې دي دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پېژندل مهم دي یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

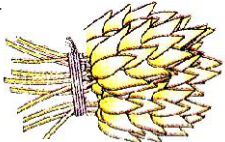
۱۰۰

۱۰

۱

۱۰۰

۴۰

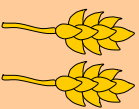
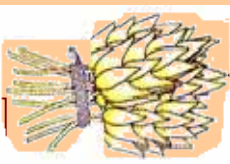
۴

پورتني شکل د ۱۴۶ عدد رانښيي په داسې حال کې چې ۶ داني غنم د ۶ عدد، او ۴ د غنمو ۱۰ دانه يي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو يو سلی وږي د ۱۰۰ عدد رانښيي چې په جدول کې په لاندې توگه ښودل کېږي.

سليز	لسيز	يويز
۱	۴	۶

۱. لاندې شکلو نه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې، لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

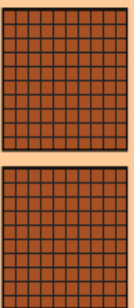

کیري سلیز، ټوله لسیز او یوینز

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

سلیز | لسیز | یوینز

۲. لاندې شکلو نه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

۳ لسیز او ۲ سلیز کیري دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز | لسیز | یوینز

۳. د لاندې شکلو نو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

کیري دا عدد په سلیز ټول سلیز لسیز یوینز

لاندې جدول کې ونیسئ.

سلیز | لسیز | یوینز

۱- د لاندې مثال سره سم تش خاړونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال : ۸ یويز ۹ لسيز ۳ سليز ۳۹۸ کيږي

۱ یويز ۵ لسيز ۹ سليز کيږي

۹ یويز ۹ لسيز ۸ سليز کيږي

۲- د لاندې مثال څخه په کار اخستني سره تش خاړونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱- مثال :
۲- مثال :

سليز	۷	لسيز	۸	يويز	۲	=	۷۸۲
يويز	۰	لسيز	۸	يويز	۹	=	۸۹
لسيز		لسيز		يويز		=	۷۰
سليز		لسيز		يويز		=	۲۰۶
سليز		لسيز		يويز		=	۷۶۰
سليز		لسيز		يويز		=	۹۵۲

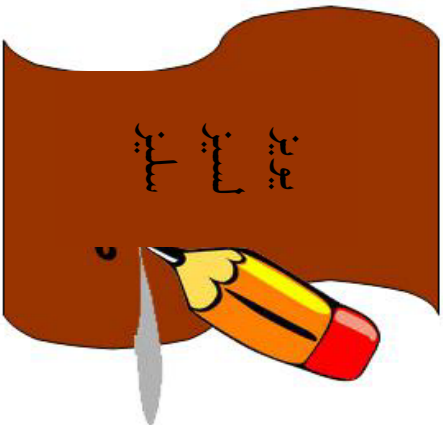
۳- لاندې هر يو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره وليکئ.

- دوه اويا
- پنځه سوه څلور اتيا
- دوه سوه پنځه دير ش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور ځلو يښت
- پنځه سوه درويشت

۴- لاندې عددونه ولولئ او هريو په خپلو کتابچو کې په حروفو

وليکئ.

۷۴۶
۶۴۲
۷۰۷
۹۰۲
۴۳۰
۱۲۳

۵- د ۴ او ۱ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم و لري وليکئ.

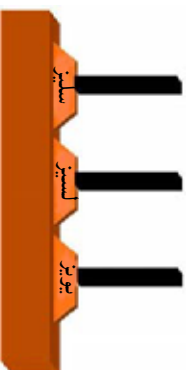
۷- فېهم ۳۳ افغانۍ لري د بني لوري د ۳ رقم ته او هم د کيني لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟

ب: د دواړو رقمونو ارزښت يوشمير دی؟

ج: د نوموړي عدد بني او کيني لوري رقمونه په عملي توگه د لرگو توپه واسطه وښايست؟

د: د نوموړي عدد رقمونه په چوت کې وښايست.

هـ: د ۱۰۰ په چودټه کې و بنښاست.

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف - د ۱۶ په عدد کې څو یويز او څو لسميز شتوالی لري؟

ب - د ۱۰۶ په عدد کې څو یويز، څو لسميز او څو سليز شتوالی لري؟

ج - د اووه نوي په عدد کې څو یويز او څو لسميز شتوالی لري؟

د - د اته سوه په عدد کې څو یويز او څو لسميز شتوالی لري؟

ه - د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یويز او څو لسميز شتوالی لري؟

و - د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یويز او څو لسميز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کونکو فعالیت

د لاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۱، ۲، ۳ عددونه په نظر کې ونیسئ څو څو درې رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنۍ، او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

تر ټولو لوی عدد

تر ټولو کوچنی عدد

بښا غلى بښوونكى دې د زده كوونكو څخه درې تنه د قوم لگي مخې ته ودروي. او هريوه ته دې د ۳،۲،۱ يو يو كارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند كارت خپلو تو لگيوالو ته و بښي. بيا دې بښا غلى بښوونكى له زده كوونكو څخه يو بښتنه وکړي. تاسو د كار تونو په واسطه كوم درې رقمي عدد ليكلای شئ. په دوهم وار دې د زده كوونكو ځايونه بدل كړي، او لاس ته راغلى عدد دې په جدول كې وليكي په همدې ډول دې د ځايونو بدلون ته ادامه وركړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پوري په جدول كې وليكي چې لاس ته راغلى عدد تكراري رانشي. او په پای كې دې وشميري چې څو درې رقمى عددونه د ۳،۲،۱ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او يو له بله سره دې پر تله كړي. د مقامى قيمت يا مقامى ارزښت په نظر كې نيو لو سره دې ترتيب كړي.

د ۱،۵،۴ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

۱- د مثال په توګه د اړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره وښلوئ.

۲ یويز او ۵ لسيز	۴ یويز او ۷ لسيز	۳ یويز او ۶ لسيز
------------------	------------------	------------------

۳ یويز او ۷ لسيز	۱۲ یويز او ۴ لسيز	۱۴ یويز او ۲ لسيز
------------------	-------------------	-------------------

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدو لونه د کیني لوري له جدو لونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

سلیز	لسیز	یويز	سلیز	لسیز	یويز
		۳			۱۲

سلیز	لسیز	یويز	سلیز	لسیز	یويز
		۱۷			۳

سلیز	لسیز	یويز	سلیز	لسیز	یويز
		۲			۱۳

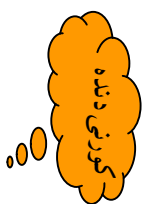
۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو خو اېونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- مثال: د ۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یويزو په مرتبه کې او ۴ د لسیزو په مرتبه کې).
- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟
 - د ۱۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

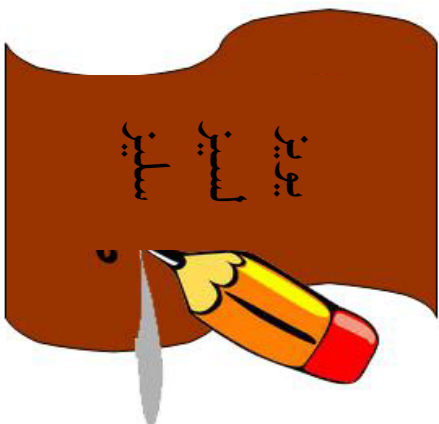

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یوینز، لسیز
شتوالی و لري او وایاست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیر لو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیر لو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیر لو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یوینز و رقمونه یې ۵
وي؟

تخمین

دویم لوست: تجسس او تخمین کول

هدف: زده کورنګي وکړای شي مخکې تر شمیرلو د تخمین په واسطه د نښانو مقدار په تقریبي توګه پیدا کړي. وروسته له دقیق شمیرلو قیمت یې ولکي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمین کوو او بیا د شمیرلو په واسطه دقیقه اندازه د یويزو او لسيزو په شکل ټاکو. او ګورو چې زموږ تخمین په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمین کول یو هوښیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کیږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیرۍ د پاره ډیره بڼه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زرد آلو وخورل شي او د هغو مندکې (زړي) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووايي، څو دانې مو خورلي دي؟ چا یاتې خورلې دي؟ چا لږې خورلې دي؟ هر یو د خپل ذهن سره سم یو عدد وایي په پای کې دقیق شمیرل کیږي. او لیدل کیږي چې د کوم یوه تخمین حقیقت ته نژدې دی؟

بناغلی بنوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یاد زرد آلو منډکې، د هندوانې یا خټکې او یا کدو زړې تمولگي ته راوړي او د تمولگي مخې ته دې کښېږدي، ټولوزده کوونکو ته دې وښيي. او هغه دې په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. بیا دې زده کوونکي په گروپونو باندې وویشي. داسې دې ورته ووايي.

۱. هرگروپ دې جدول وکارې.

۲. د گروپ هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په تخمیني توگه وټاکي.

۳. دهرگروپ جدول دې د تمولگي مخې ته وړند شي.

۴. له هرگروپ څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د گروپونو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

۶. کوم گروپ او کوم زده کوونکی د مسابقتي وړونکی کیږي هغه گروپ او هغه زده کوونکی دې تشویق شي.

دویم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

درېم لوست: د عددونو پېژندنه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشمیري او وليکي.

ګرانو زده کوونکو ټاسو پوهنځی چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د یويز او لسيز د مرتبو لرونکی دی ویلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د یويز، لسيز او سليز درې مرتبو لرونکی دی که چېرې د هغو په ټولو مرتبو کې د ۹ عدد و لیکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا درې مرتبې لومړۍ طبقه (د یويزو طبقه) بلل کیږي ټاسو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دوهم ټولګي کې لوستلای دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چېرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد وړ زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم یې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري ټاسو په لاندې جدول کې دوه طبقې لیدلای شئ چې هر ه طبقه یې درې مرتبې د (یويز، لسيز او سليز) لري.

دوهمه طبقه (زریزو طبقه)			لومړۍ طبقه (د یويزو طبقه)			عدد
د سل زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د یويزو مرتبه	
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
			۰	۰	۰	۰
			۰	۰	۰	۰
			۰	۰	۰	۰
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

که چیري اوس په دوهمه طبقه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ لیدل کېږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې یې صفر دي چې یو زر لوستل کېږي. که چیري د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰ او ۸۰۰۰ عددونه حاصلېږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري که چیري د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه وليکل شي په دې صورت کې د ۱۰۰۰، ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰، ۹۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

د یو زریزو مرتبه

د سلینو مرتبه

د لسیزو مرتبه

د یو زریزو مرتبه

په ټولګي کې د زده کونکو فعالیت

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارونو څخه په لاس راځي وليکئ.
 ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟
 ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې یې وليکئ.
 د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کېږي او که نه؟

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵۶ عددونه و لولئ او په حروفو يې وليکئ
د نوموړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول
په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زریز	سلیز	لسیز	یویز

۲- دیوزرو دوه، اووه زرو پنځه اتیا، او نه زرو اته سوه درې
خلوینست عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې ونښاست
چې د هر یوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

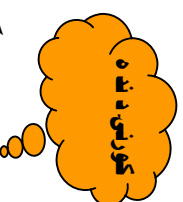
زریز	سلیز	لسیز	یویز

۳- کله چې تاسو، نهه زره او درې وایاست په یوه جدول کې
ونښاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنگه د
۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې
نه لوستل کېږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زریز	سلیز	لسیز	یویز

۴- د پنځه زرو اووه عدد وليکئ. په جدول کې يې ونښاست او
رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زریز	سلیز	لسیز	یویز

هر یو زده کوونکی دې د طبقو یو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱۶، او ۱۸۸۷
عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې نوموړي عددونه په
توره سره وليکي.

۵- اته زره نهه سوه نهه و يشته په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زرير	سلير	لسير	يوير

۶- څلور زره يو سلو شپږ په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زرير	سلير	لسير	يوير

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

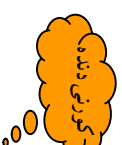
زرير	سلير	لسير	يوير

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زرير	سلير	لسير	يوير

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ او هم د ۸، ۹ گڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زرير	سلير	لسير	يوير

څرنگه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزيات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چېرې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زيات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

د عددونو پېژندنه له څخه تر ۱۰۰۰۰ پوري

گورنری خانہ

۱۲۸۰۱ عددونه دي د اړوندو طبقو په مرټيو کي وښيي

دوهجته طبقه (د زریزو طبقه)			لوړی طبقه (د یو یزو طبقه)			
د مسل زریزو موټبه	د لاس زریزو موټبه	د زریزو موټبه	د مسلور موټبه	د سسوز موټبه	د یو یزو موټبه	
				۹	۹	
			۱	۰	۰	
			۹	۹	۹	
		۱	۰	۰	۰	
	۹	۹	۹	۹	۹	
۱	۰	۰	۰	۰	۰	

لاڻدي ڄڻو ته اڀر وند طبقو او مرڻو ڪري مطالعو ڪري.

لاس راځي. او س که چيري د ۹۰۰۰ د لومړۍ طبقې د يوزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۹۰۰۰۴، ۹۰۰۰۵، ۹۰۰۰۶، ۹۰۰۰۷، ۹۰۰۰۸، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي. همدارنگه که چيري د ۹۰۰۰۹ عدد د لسيزو او ريزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ رقمونه وليکو د ۹۰۷۶۸، ۹۱۰۲۵، ۹۱۵۴۲، ۹۱۹۹۹، ۹۲۹۹۹، ۹۳۹۹۹ عددونه د لاس راځي که چيري د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد وزيات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځنې عددونه د

کراڻو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پيژندلی دی که چیرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او د (۱) عدد رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چیرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۵۰۰۰۰، ۶۰۰۰۰، ۷۰۰۰۰، ۸۰۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په

د لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۷	۲	۲	۰	۰
---	---	---	---	---

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

پوښتي:

	۰	۰	۰	۰
--	---	---	---	---

(۱) شل زره

۱		۶		۵
---	--	---	--	---

(۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت

۳	۲			
---	---	--	--	--

(۳) دوه دېرش زره

۲				۵
---	--	--	--	---

(۴) اته وېشت زره پنځه دېرش

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ:

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

..... ۶۵۰۰۴ – ۱

..... ۷۳۶۴۲ – ۲

..... ۱۰۰۰۰۰۰ – ۳

..... ۸۷۰۰۷ – ۴

..... ۹۹۹۹۹ – ۵

زده کوونکی دې یو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي
بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرکو کې ولیکي او هم دې
په تورو ولیکي.

۹۵۹۹۹ ، ۱۰۰۰۰۰ ، ۳۴۰۰۳

۱- خو عددونه وليکئ چې د هغو د سليز و په مرتبه کې ^۹ او د لسيز و په مرتبه کې يې ^۳ وي.

۲- يو عدد وليکئ چې د سليز و په مرتبه کې ^۴ او د يوزيز و په مرتبه کې يې ^۲ وي.

۳- يو عدد وليکئ چې د يوزيز و په مرتبه کې ^۴ او د لس زيز و په مرتبه کې يې ^۷ وي.

۴- يو عدد وليکئ چې د لس زيز و په مرتبه کې ^۴ او د سليز و په مرتبه کې يې ^۱ وي کوم عدد دی؟

۵- يو عدد وليکئ چې د لس زيز و په مرتبه کې ^۹ وي او هم وياست چې دا عدد خو رقمونه لري؟

۶- که چيرې د سلو ز و په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دويمې طبقې په تورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې يو طبقاتي جدول رسم او د ۱۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

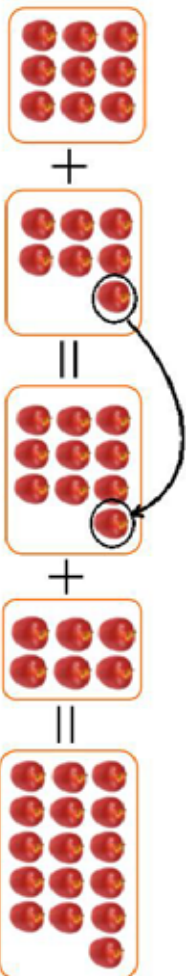
يويز	لسيز	سليز	زريز	لس زريز	سل زريز

دریم فصل: جمع

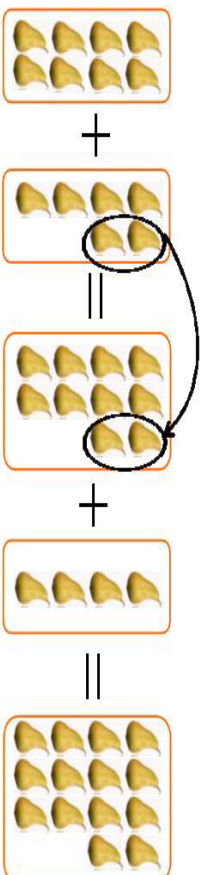
پنجم لوست: د جهمي په تخليکي د لس دا نه پيزو گروپونو له جوړولو څخه کار اخيستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جهمي عملیه د لسونو د گروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عملیو ته پاڼلرته وکړئ.

$$9 + 7 = 10 + 4 = 14$$

$$8 + 6 = 10 + 4 = 14$$

په ټولګي کې د زده کونکو فعالیت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځایونه ډک کړئ.

$$\square + \square = \square + \square = \square$$

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عمليې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$2 + 7 = 10$	$3 = 13$	مثال:
$7 + 9 = 10$	$5 + 2 = 10$	
$8 + 7 = 10$	$9 + 2 = 10$	
	$8 + 9 = 10$	

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$8 + 2 = 10$	$4 = 14$	مثال:
$7 + 8 = 15$	$9 + 4 = 13$	
$9 + 7 = 12$	$3 + 9 = 12$	
	$7 + 2 = 13$	

۳- د جمعې په عمليه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

$6 + 8 =$	$4 =$
$3 + 7 = 10$	$=$
$4 + 6 =$	$0 =$

خو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي

هدف: زده کونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې یوازې یو رقم لیکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنیو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل اوزده موكړل، د جمعې دا عملیه په لویو عددونو کې داسې په نظر کې ونیسئ.

مثال :

$$\begin{array}{r} 100 \\ 2534 \\ + 6767 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9301 \\ \hline \end{array}$$

زریږ	سلیز	لسیز	یوینز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	① ۳	① ۰	① ۱

په ټولګي کې د زده کونکو فعالیت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} 7321 \\ + 2609 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5843 \\ + 6080 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6435 \\ + 1586 \\ \hline \end{array}$$

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 3406 \\ + 64967 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1087 \\ + 994 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7703 \\ + 9619 \\ \hline \end{array}$$

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې پوښتني حل کړئ.

۳۴۵۶

۱۰۰۴۷

۱۴۴۳

$$+ \quad ۴۰۹۰۷$$

$$+ \quad ۹۹۹۳$$

$$+ \quad ۱۸۵۸$$

۲- پوښتني خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

①

$$\begin{array}{r} ۸ \quad ۸ \quad ۶ \\ + \quad \square \quad \cdot \quad \square \\ \hline ۱۳ \quad ۹ \quad ۴ \end{array}$$

①

$$\begin{array}{r} \square \quad ۷ \quad ۳ \\ + \quad ۳ \quad ۴ \quad \square \\ \hline ۵ \quad ۲ \quad ۲ \end{array}$$

①

$$\begin{array}{r} \square \quad \square \quad \square \\ + \quad ۴ \quad ۷ \quad ۸ \\ \hline ۴ \quad ۷ \quad ۸ \end{array}$$

①

$$\begin{array}{r} ۷ \quad \square \quad \square \quad ۶ \\ + \quad ۴ \quad ۳ \quad \square \\ \hline ۷ \quad ۷ \quad ۹ \quad \cdot \end{array}$$

①

$$\begin{array}{r} ۸ \quad ۷ \quad ۶ \\ + \quad \square \quad \square \quad \square \\ \hline ۱۱ \quad \cdot \quad ۹ \end{array}$$

①

$$\begin{array}{r} ۶ \quad ۷ \quad ۸ \\ + \quad ۳ \quad ۲ \quad \square \\ \hline ۱۰ \quad \cdot \quad ۱ \end{array}$$

۳- احمد ۲۸ افغانی، لري پلار یې د سودا را نیو لو لپاره ۷۰۶ افغانی ورکړي اوس د احمد سره څو افغانی شته؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردآلانو ۵۵۰ نیالګي شته، معلوم یې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نیالګي دي؟

۵- کریم له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانی زیاتي لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانی، ولري د کریم پیسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانی، او نورو ۴ ورونو یې هم هر یوه کریم ته ۵،۵ افغانی، ورکړي معلوم یې کړئ چې اوس کریم څو افغانی لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتني په ډول یوه عبارتې پوښتنه ترتیب او حل کړئ.

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعي عمليه چې له دوو جزو څخه زیات اجزاوي ولري سرته ورسوي.

$$\begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 8 \\ 4 \\ 5 \\ 0 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 2 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 3 \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 8 \\ 4 \\ 5 \\ 0 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 2 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 3 \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 8 \\ 4 \\ 5 \\ 0 \end{array} \begin{array}{r} 1 \\ 2 \\ 1 \end{array} \begin{array}{r} 3 \\ 0 \end{array}$$

په لورلي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

$$\begin{array}{r} 3 \\ 4 \\ 7 \\ 1 \\ 1 \\ 2 \\ 6 \\ 2 \\ 3 \end{array}$$

ج:

$$\begin{array}{r} 1 \\ 0 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 1 \\ 2 \end{array}$$

ب:

$$\begin{array}{r} 3 \\ 4 \\ 7 \\ 1 \\ 0 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 1 \\ 4 \\ 7 \end{array}$$

الف:

۲- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوي يې تکرار نشي.
۳- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوي ولري.

کورنۍ نلده

جمع يې کړئ:

$$\begin{array}{r} 3 \\ 5 \\ 7 \\ 4 \\ 3 \\ 3 \\ 7 \\ 1 \\ 1 \\ 0 \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \\ 0 \\ 0 \\ 2 \\ 1 \\ 8 \\ 7 \\ 0 \\ 9 \\ 4 \\ 0 \\ 2 \\ 8 \end{array}$$

۱- یوه ښوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منډې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ټاک او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی ښوال ټولې خو افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو په دریمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍ وال په څلورو ورځو کې ټولې خو افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۳- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځایونه یې په مناسبو عددونو سره چک کړئ.

○ ○ ○ ○ ○ <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: right;">۹</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۵</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۵</td> <td style="width: 40%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">+ ۷</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۰</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۹</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۵</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> </table>	۹	۵	۵		+ ۷	۰	۹	۵									○ ○ ○ ○ ○ <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: right;">۷</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۳</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۷</td> <td style="width: 40%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">+ ۶</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۶</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۴</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۳</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> </table>	۷	۳	۷		+ ۶	۶	۴	۳								
۹	۵	۵																															
+ ۷	۰	۹	۵																														
۷	۳	۷																															
+ ۶	۶	۴	۳																														

① ① ① <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: right;">۱</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۰</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۶</td> <td style="width: 40%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">+ ۱</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۰</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۷</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۸</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> </table>	۱	۰	۶		+ ۱	۰	۷	۸									○ ○ ○ <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: right;">۷</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۸</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">۸</td> <td style="width: 40%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">+ ۹</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۸</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۸</td> <td style="border-top: 1px solid black; text-align: right;">۷</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> </tr> </table>	۷	۸	۸		+ ۹	۸	۸	۷								
۱	۰	۶																															
+ ۱	۰	۷	۸																														
۷	۸	۸																															
+ ۹	۸	۸	۷																														

د ټوکر او بدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دوهمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی معلوم یې کړئ چې په درې واړه ورځو کې یې ټوله څو متره ټوکر او بدلی دی.

اتم لو ست: د جمعې د عمليې ازمویل

هدف: زده کړونکي وکړای شي د جمې د عمليې په صحيح والي باندې خپل ځان ډاډه من کړي.

$$\begin{array}{r} 322 \\ + 1076 \\ \hline 1398 \end{array} ?$$

شاګر ، فهيم ته وويل: کولای شي چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړي؟
فهيم وويل هو ، داسې يې جمع کوم:

$$\begin{array}{r} 322 \\ + 1076 \\ \hline 1398 \end{array}$$

شاګر وويل: څرنگه پوهیږي چې پوښتنه دې صحيح حل کړي ده او که غلطه؟

$$\begin{array}{r} 1076 \\ + 322 \\ \hline \end{array}$$

فهيم وويل: ددې کار د پاره د جمې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمې عملیه سرته رسوو.

$$\begin{array}{r} 1398 \end{array}$$

څرنگه چې په دواړو حالتونو کې عینې عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې و آزمویئ.

$$\begin{array}{r} 29764 \\ + 50235 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10810 \\ + 78015 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2345 \\ + 1023 \\ \hline \end{array}$$

۱. لاندې عددونه لومړۍ جمع او بيا يې امتحان کړئ؟

$$\begin{array}{r} 17891 \\ 7650 \\ 3764 \end{array}$$

$$+ 71864 \quad + 63425 \quad + 15321$$

۲. د ۶۰۱۰ عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ له عدد څخه دوه مخکښي او دوه وروستي

عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په يوه بڼه کې ۸۰۰۰ د منو نيا لکيو شتوالی درلود ۱۶۷۴۵

نيا لکۍ يې نور کينودل اوس په بڼه کې څو نيا لکي شته. په دوه دوه له يې ځواب په لاس راوړئ.

2

لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې حل او بيا يې و آزمویئ.

$$70042$$

$$1642$$

$$+ 20800$$

$$+ 8607$$

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې تفریق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانی، لري په ۲۲ افغانیو یې قلم او کتابچه راو نیول
اوس د احمد سره څو افغانی پاتې دي؟

$$94 - 22 = 72$$

یا:

۹۴	مفروق منه
- ۲۲	مفروق
۷۲	د تفریق حاصل

کریښم ۱۳۸ کرېته منې لري. که چېرې د هغو څخه ۲۸ کرېته منې
خړ شي کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

۱۳۸	-
۲۸	
۱۱۰	

یوه هټی، وال ۳۹۸۰ متره ټوکر درلود که چېرې یې له هغو څخه
۷۸۰ متره ټوکر پلورلی وي څو متره ټوکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰	-
۷۸۰	
۳۲۰۰	

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتې پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

۱- د اووه اويا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 1742 \\ - 1030 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 18927 \\ - 56706 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 19999 \\ - 1999 \\ \hline \end{array}$$

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عمليې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

$$\begin{array}{r} 17310 \\ - 2642 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 19952 \\ - 17310 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 19952 \\ - 2642 \\ \hline \end{array}$$

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

$$\begin{array}{r} 17132 \\ - 1847 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 18979 \\ - 1847 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 18979 \\ - 17132 \\ \hline \end{array}$$

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چېرې د مفروق مینه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي، زده کونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنگه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یويزو له مرتبې څخه ولسيزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یويزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د ریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

(۲)	(۱۴)	(۱۳)
۳	۵	۲
۱	۷	۵
-		
۱	۷	۷

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷	۳	۵	۸
۶	۳	۵	۹
-			

۳	۰	۰	۰	۶
۱	۱	۲	۴	۸
-				

د جمعې او تفریق تعریفونه:

۱- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۷۰۳ او ۸۴۰

۵۸۳ او ۶۰۷

۱۱۱ او ۱۰۴

۸۴ او ۲۵۶۴

۲۱۳ او ۱۰۰

۶۴۱ او ۳۷۲

۲- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۷۳۲ او ۴۸۱

۹۷۸ او ۱۰۰۰

۷۸۶ او ۳۲۵

۶۴۰ او ۱۹۲

۱۰۹ او ۳۰۰۵

۸۷ او ۱۷۶

۳- ۱۸۰ تنو چې سړي او شلني جامې يې آغوستي دي، د خفاستي په یوې لوبې کې يې گډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو يې سړي جامې آغوستې وي څو تنو يې شلني جامې آغوستي دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ يې نجونې وي د هلاکاتو شمیر معلوم کړئ؟

۵- په يوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه يې په يوه هوايي ډگر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړي الوتکې ته وختل. اوس د مسافرينو شمير څو تنه دي؟

۶- په يوه کارتن کې ۱۰۰ دانه پينز دوه قطيټه قلمونه و. که چيرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ويشل شوي وي نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۷- که چيرې د دريم (الف) ټولگي په حاضري کې ۳۷ زده کوونکي او د دريم (ب) په ټولگي کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولگيو کې ۱۰ تنه غير حاضر دي ، نو په دواړو ټولگيو کې د حاضر زده کوونکو شمير معلوم کړئ؟

۸- د چرگانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرگان شته دي. که چيرې د هغه په يوه فارم کې ۲۷۹ چرگان وي د بل فارم د چرگانو شمير معلوم کړئ.

۹- که چيرې د چرگانو په يوه فارم کې ۲۰۵ چرگي او په بل کې ۳۱۱ چرگي وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرگو شمير معلوم کړئ په داسې حال کې چې د هغو د ناروغو چرگو شمير ۲۱ وي؟

کوانټي دنده

د تفریق یوه عبارتې پوښتنه و لیکئ او حل یې کړئ.

۱ - لا ندي پو بښته حل کړئ!

۱ ۴ ۲ ۱

۲ ۱ ۸

+

۱۱- احمد یو خور اک، محمود دوه خور اکه او سلیمه درې خور اکه کباب و خوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خور اک کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلې بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ، درلودې خپلو درېو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ، د بنسو ونځې د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟
۱۳- د $64 - 125$ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښيي.

لا ڏندي پو بستي دي زده ڪوونكي په خپلو ڪتابچو ڪي وليکي

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ!

۱۵- د $>$ او $=$ نښې په څه نامه سره یادېږي، د پوښتنو تشخایونه په مناسبو نښو سره وکړئ!

$$\begin{array}{r} ۲۳۴۵۱ \\ ۷۶۴۲ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۳۵۲۰ \\ ۴۳۲۱۶ + ۳۰۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۳۲۱۶ \\ ۴۳۵۲۰ - ۳۰۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۸۴۳۰ \\ ۸۷۹۸۶ \\ \hline \end{array}$$

لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۱۸۰۴۲ \\ ۸۷۲۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۶۴۲۱ \\ ۶۷۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۷۶ \\ ۹۳۲۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ ۹۲۴۶۸ \\ \hline \end{array}$$

یو ولسم لوست: د تفریق د عملي ازموینه

هملف: زده کورنکي پړه شي چې د تفریق پر بنسټه یې په صحیح توګه حل کړي ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفریق پوښتنه مو په صحیح او سمه توګه حل کړي ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

آزمون نه			
د تفریق حاصل			
مفروق منه	۸	۳	۴
مفروق	۴	۲	۲
+			
مفروق منه	۴	۱	۲
مفروق	۴	۲	۲
-			
د تفریق حاصل	۴	۱	۲

د تفریق د عملیې د آزموینې لپاره لومړی د تفریق حاصل له
مفروق سره جمع کوو که چیرې مفروق منه لاس ته راشي
پوښتنه صحیح ده او له هغه پرته غلطه ده.

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او واز مومي!

آز موینه:

> > > >
 < < < <

1000000

از مؤلفه:

✓ 7 2 9
— 1 2 2 2

1000000

1009

کوانتی دندہ

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه و لیکي او حل دې کړي بیا دې و آزمويي.

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 10000 \\ - 9999 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7325 \\ - 1976 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6420 \\ - 1840 \\ \hline \end{array}$$

۳- یوه ښوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې

شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي ښوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰ مینې درلودې، نوموړي ۹۰۴ مینې

و پلورلې معلوم یې کړئ چې څو مینې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه ټوکر خرڅونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو ټوکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په درېمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو ټوکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۶- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اورو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکوي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کېږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراک لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتې پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او و آزمویي؟

پنځم فصل: د عددونو خط

دو لسم لوست: د عددونو د خط پېژندنه

هدف: زده کړونکي د عددونو خط وپېژني او په ترتيب سره عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

په ټولګي کې د زده کړونکو فعاليت

۱- د عددي کارونو د شکلونو څخه په کار اخیستنې سره د

لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ!

۱		۳		۶		۱۰		۱۲		۱۵		۱۸		
---	--	---	--	---	--	----	--	----	--	----	--	----	--	--

۲- د پورته ډک شوي جدول څخه په کار اخیستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

الف: د پیل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادېږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادېږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳ عددونه داسې ترتیب کوو.

۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷

۱- د عددونو يو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ! په ترتيب

سره عددونه له کيڼ لوري څخه ښي لوري ته وليکئ!

۲- يو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم و هلو پيل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۲، ۵، ۲، ۶، ۷، ۴ او ۳ عددونه په ترتيب سره د عددي خط په مخ وليکئ.

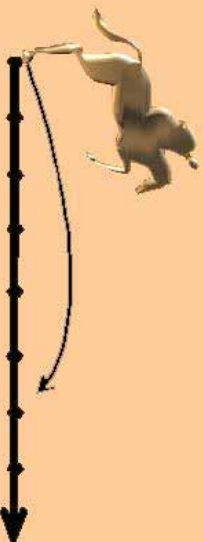
۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۱، ۸ او ۴ عددونه په ترتيب سره د

کوچنيو عددونو څخه د لويو عددونو خوا ته وليکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونيسئ! عددونه په ترتيب سره د کيڼ لوري څخه ښي لوري ته وليکئ!

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتيب سره د عددونو په خط باندې وليکئ.

هدف: زده کورنکی لسنو ته تړدي عددونه یعنی (۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰، ...) ته تړدی عددونه)
تشخیص کړاى شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توگه بنسودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته تړدي دی؟ یعنې ۲۰ ته او که ۳۰ ته تړدي دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته تړدي دی، نسبت د ۳۰ عدد ته نوموړې ۲۲ په ۲۰ باندې حساب و و.

پوښتنه: آیا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمېرئ یعنې کوم یوه ته تړدي دی؟

ځواب: د ۲۵ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پېښېږي مونږ هغه د لوی لس خوا ته شمېر و یعنې د ۳۰ عدد ته تړدي شمېر و.

پوښتنې:

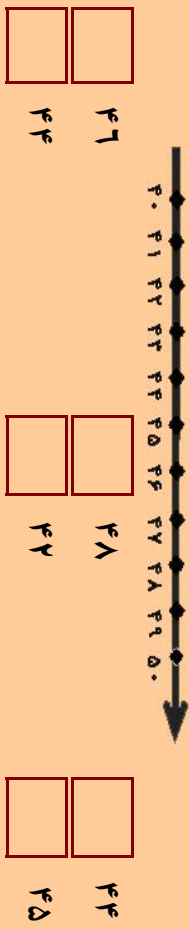
- ۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته شمېرل کیږي؟ جلا جلا یې ولیکئ!
- ۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کیږي (تړدي دی)؟ ویي لیکئ!

د ۹۳، ۹۸، ۹۷، ۹۵، ۹۱ او ۹۰ په عددونو کې کوم یو یې چې ۹۰ او یا ۱۰۰ ته شمېرل کیږي جلا، جلا یې ولیکئ.

- ۱- لاندې عدد ډیر نژدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ!
____	۶۵	____	____	۶۰	۶۱
____	۶۶	____	____	۶۳	۶۹

- ۲- لاندې د عددونو خط په نظر کې ونیسئ در کړل شوي عددونه ډیر نژدې لسو ته وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ.

- ۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شمیرل کیږي یعنې نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ!

- ۴- څو عددونه ۵۰ ته شمیرلای شئ یعنې ۵۰ ته نژدې دي؟

- د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونه کوم یوه لس ته شمیرل کیږي؟

څو اړ لسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستې سره د جمعې عملیه

هدف : زده کړونکی وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د $8 + 5 = 13$ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوي نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه بېي خواته حرکت کوو. لیدل کیږي چې د 13 عدد ته رسینو د اعداد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښیي.

$$8 + 5 = 13$$

$$8 + 5 = 13$$

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د ریاضي افاده یې ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ!

$$\begin{array}{r} - \\ + \\ - \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - \\ + \\ - \\ = \end{array}$$

ګواښ دنده

لاندې عمليې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

$$3 + 6 = 9$$

$$3 + 4 = 7$$

$$8 + 7 = 15$$

$$6 + 4 = 10$$

پنځلسم لوست: د عددې خط څخه په کار اخیستنې سره د تفریق عملیه

هدف: زده کړونکي وکړای شي په عددې خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددې خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددې خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه بنسې خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددې خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیښی خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته گرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسېږو، چې د ۵ عدد رابښیې. د شکل له مخې معلومېږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحد دی. او په ریاضي کې د هغه عملیه داسې لیکو:

$$11 - 6 = 5$$

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه بنسې خواته ۱۲ واحد حرکت کوو ترڅو د ۱۲ نقطې ته ورسېږو. وروسته له هغه د ۱۲ نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کیښی خواته گرځو لیدل کیږي چې د ۴ نقطې ته رسېږو د هغه عملیه داسې لیکو:

$$12 - 8 = 4$$

د عددې خط څخه په کار اخیستنې سره د تفریق لاندې عملیه سرته ورسوئ.

$$12 - 8 = 4$$

- =

- =

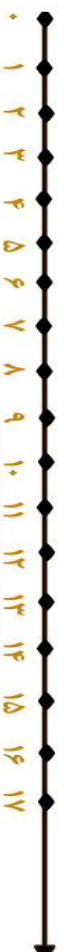
۱- د تفریق لاندې عملي سر ته ورسوئ او د عددي خط په مخ باندې وښایست؟

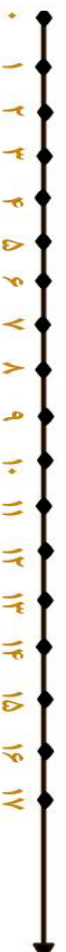
$$۱۶ - ۷ = ?$$

$$۱۴ - ۸ = ?$$

$$۱۰ - ۳ = ?$$

$$۱۰ - ۴ = ?$$

۲- په عددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عددونو د جمعې او تفریق عملي وښایست؟

$$۱۵ - ۵ = ?$$

ب:

$$۴ + ۶ = ۱۰$$

مثال:

$$۱۰ + ۵ = ?$$

$$۱۰ - ۴ = ۶$$

$$۶ + ۵ = ?$$

الف:

$$۱۱ - ۶ = ?$$

که چېرې ستاسو د ښوونځي د وره او د ټولګي د وره ترمنځ واټن ۵۰ متره وي د ټولګي او ښوونځي ترمنځ واټن پیدا کړئ!

شپږم فصل ضرب

شپږ لسم لوست : د ضرب د عمليې د مفهوم پيژندنه

هدف : زده کونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزايې مساوي وي د جمعې کولو د ډيرې لږې طريقې په مفهوم وپيژني.

په لولگې کې د زده کونکو فعاليت

- لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توگه ورته ځواب ووايست:
- ۱- په څو بساخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ تولې څو کيږي؟

- ۲- څو گلدانې وينئ؟ په هره گلدانې کې څو گلان دي؟ تول څو گلان کيږي؟

لومړۍ مثال:

- څو قايه دي؟ په هر قاب کې څو ټاكونه دي؟ د ټولو ټاكونو شمېر څو کيږي؟

$$۲ + ۲ + ۲ + ۲ = ۸$$

- په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. $۲ \times ۴ = ۸$
- داسې لوستل کيږي، ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

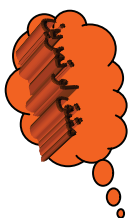

شپږ ستوري په څو گرو پونو کې وېنئ ټول څو ستوري کيږي؟

$$1 + 1 + 1 + 1 = 4$$

$$1 \times 4 = 4$$

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو:

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ!

۲- د چاپېريال د موادو په واسطه د 4×3 افاده د جمعې په شکل وښايست!

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ!

$$+ + + + + + =$$

$$\times =$$

۱- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره ولیکئ او حل یې کړئ.

$$\Delta + \Delta + \Delta + \Delta + \Delta + \Delta + \Delta + \Delta$$

$$\text{---} \times \text{---} = \text{---}$$

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دویم ټولګي کې د دوه رقمي او یو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاینه پوهیدو د پاره د 5×12 د ضرب حاصل له نظره تیره وو. په دې پوښتنه کې لومړی 5 د یويزو له رقم یعنی 3 سره ضرب کوو چې 15 کیږي د 5 رقم د ضرب حاصل د یويزو په مرتبه کې لیکو د لسيزو مرتبه یې چې له 1 لس څخه عبارت دي د لسيزو په سر یې یادداشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \times 5 \\ 12 \end{array}$$

اوس 5 د لسيزو په مرتبه یعنی 2 کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل یې 30 کیږي او د حاصل سره یې چې یادداشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \times 5 \\ 12 \\ \hline 60 \end{array}$$

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ!

۴۴

$\times 1$

۲۲

$\times 1$

۴۱

$\times 7$

۵۳

$\times 7$

۱۵

$\times 8$

۷۵

$\times 9$

۱- تش خایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخیستني سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ:

$\square \times \square = 16$	$\square \times \square = 27$	$\square \times \square = 18$
$\square \times \square = 35$	$\square \times \square = 24$	$\square \times \square = 24$

۲- د کين لوري د جدول له بشپړ کولو وروسته د لوبيا، وړو ډبرو، لرگو او يا د چاپير يال د نورو توکو څخه په کار اخیستني سره د بني لوري د جدول تش خایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۵	×	۵	=	۲۵	۵	×	۵	=	۲۵
۶	×	۵	=		۵	×	۶	=	
۷	×	۵	=		۵	×	۷	=	
۸	×	۵	=		۵	×	۸	=	
۹	×	۵	=		۵	×	۹	=	
۱۰	×	۵	=		۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپير يال د نورو توکو څخه په کار اخیستني سره د لاندې جدول تش خایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پېژندنه

هدف: زده کورنکي د ۶ او ۷ ژبنۍ ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور څخه و
اخیستلي شي.

پاملرنه و کړئ!

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

کورنۍ نښه

زده کوونکي دي د پورتنی جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچو کې
رسم کړي بیا دې د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

۱. در زبني، ضرب بخه په کار اخستني سره لاندي تشخايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

$$4 \times \boxed{} = 24$$

$$4 \times 7 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times 1 = 24$$

$$7 \times \boxed{} = 49$$

$$\boxed{} \times 7 = 28$$

$$1 \times \boxed{} = 36$$

$$7 \times \boxed{} = 35$$

$$\boxed{} \times 7 = 49$$

$$1 \times 5 = \boxed{}$$

$$7 \times \boxed{} = 56$$

$$\boxed{} \times 1 = 42$$

$$\boxed{} \times 1 = 54$$

$$1 \times \boxed{} = 48$$

$$9 \times 7 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times 7 = 56$$

$$1 \times \boxed{} = 54$$

$$7 \times 1 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times 7 = 63$$

$$\boxed{} \times 5 = 35$$

$$\boxed{} \times 1 = 48$$

لاندي عددونه ضرب کړئ!

$$3 \times 7 =$$

$$4 \times 9 = \boxed{}$$

$$5 \times 8 = \boxed{}$$

$$7 \times 3 =$$

$$9 \times 4 = \boxed{}$$

$$8 \times 5 = \boxed{}$$

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{l} 4 \times 7 = \square \\ 7 \times 4 = \square \\ 5 \times 7 = \square \\ 7 \times 5 = \square \\ 1 \times 7 = \square \\ 7 \times 1 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 3 \times 8 = \square \\ 8 \times 3 = \square \\ 4 \times 8 = \square \\ 8 \times 4 = \square \\ 5 \times 8 = \square \\ 8 \times 5 = \square \end{array}$$

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!
مثال :

$$\begin{array}{r} 7 \\ \times 7 \\ \hline 168 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ \times 7 \\ \hline \square \\ 76 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 22 \\ \times 6 \\ \hline \square \\ 46 \end{array}$$

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې و لیکئ!

اتلسم لوست: ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدول پيژندنه

هدف : زده کورنکي د ۸، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او په ورځيني ژوند کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په توتو باندې و لیکي او یاد دې کړي .

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستني سره لاندې تشخړيو نه وکړئ.

۸۰			۵۶			۲۴		۸
----	--	--	----	--	--	----	--	---

۲- د ۹ او ۷ ژبني ضرب په نظر کې نيولو سره لاندې تشخړيو نه وکړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱
---	----	--	----	--	--	--	--	----

۷		۲۱			۴۲			۶۳
---	--	----	--	--	----	--	--	----

۳- په يوه بڼه کې ۸ هلاک د مڼو په تولو بوخت دي که چيرې هر هلاک ۷ دانې مڼې توله کړي وي معلوم کړئ چې توله يې څو مڼې توله کړي دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتني درکول شوي دي د عددي خط په مخ باندې وښايست.

يا $8 \times 3 = 24$ يا $3 \times 8 = 24$

الف: $9 \times 2 = 18$ $2 \times 9 = 18$

ب: $4 \times 6 = 24$ $6 \times 4 = 24$

۵- ﻻ ﻧﺪﯨ ﭘﻮ ﺑﯩﺘﺘﯩ ﺩ ﺣﻞ ﺷﻮﻱ ﻣﺸﺎﻝ ﭘﻪ ﺩﻭﻝ ﺣﻞ ﻛﺮﺉ.

۱ ﻣﺸﺎﻝ :

$$\begin{array}{r} ۱۲۸ \\ \times ۹ \\ \hline ۱۱۵۲ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۷ \\ \times ۸ \\ \hline ۳۷۶ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۳۸ \\ \times ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۴ \\ \times ۹ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۱۴ \\ \times ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۸۹ \\ \times ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۸ \\ \times ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۷۸ \\ \times ۹ \\ \hline \square \end{array}$$

۶- ﺩ ﻻ ﻧﺪﯨ ﺗﺴﺎﻭﻱ ﺻﺤﯩﺢ ﻭﺍﻟﯩ ﺩ ﺣﻞ ﺷﻮﻱ ﻣﺸﺎﻝ ﭘﻪ ﺩﻭﻝ ﻣﻌﻠﻮﻡ ﻛﺮﺉ!

ﻣﺸﺎﻝ :

$$\begin{array}{c} (۸ \times ۱) \times ۷ = (۸ \times ۷) \times ۱ \\ \downarrow \quad \downarrow \quad \downarrow \quad \downarrow \\ ۸ \times ۷ = ۵۶ \times ۱ \end{array}$$

$$\begin{array}{l} (1 \times 1) \times ۸ = (1 \times ۸) \times 1 \\ (۹ \times ۰) \times ۷ = (۹ \times ۷) \times ۰ \end{array}$$

نواسم لوست: د (۱۰-۱) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کونکي د ژبني ضرب جدول وپېژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخېستني طریقه:

د ۵×۴ د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې گوټي ته د لومړۍ لیک د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیني لاس یوې گوټي د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښی خواته حرکت ورکړئ په نتیجه کې دواړه گوټي په یوه عدد باندې سره یوځای کیږي کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۴×۵ افادې د ضرب حاصل دی یعنې: $۲۰ = ۴ \times ۵$

7x7=

$\begin{matrix} \angle \\ \times \\ \angle \\ \parallel \end{matrix}$

$\begin{matrix} \text{L} \\ \times \\ \text{Y} \\ \parallel \end{matrix}$

$$9 \times 7 =$$

7
 ×
 >
 ||

ضرر ب پہ جدول کی پیدا کریں

١٠

└

3

9

>

$\angle$

×
×

×
➤

×
◁

✕

×
➤

✕

>								

مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

✕

9

x

۷۲

1

५७

>

$\succ$

└

$\angle$

>

25

د- په ۸، ۶ او ۴ عددونو کې ډیر لوی عدد له ډیر کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې پیدا کړئ.

۶- لطیفې ۹ قطې، تباشیر ۱۰ او نیول که چیرې په هرې قطې کې ۸ قلمه

تباشیر وي معلوم یې کړئ چې لطیفې څو قلمونه تباشیر رانیولې دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	۶
۸					
۷					
۹					

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۲

× ۹

--

۱۶

× ۵

--

۱۵

× ۸

--

۱۴

× ۷

--

۲۴

× ۴

--

شلم لوست: د ضرب په عمليه کې د بدلون (تبدیلی) خاصیت

هدف: زده کړونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عمليه کې د ضرب د اجزاو ځایونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لو مړی مثال: تاسو پوهیږئ چې: $1+1+1+1=3$

د ضرب حاصل د ضرب لړۍ جز د ضرب لړۍ جز

$$6 \times 5 = 30$$

یا:

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

$$5+5+5+5+5=30$$

د ضرب حاصل د ضرب لړۍ جز د ضرب لړۍ جز

$$5 \times 6 = 30$$

یا:

د دوو پورتنیو افادو له پرته کولو څخه نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

$$6 \times 5 = 5 \times 6 = 30$$

پوښتنې:

۱- د $56 = 7 \times$ افاده په نظر کې ونیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟

ج: د ۵۶ عدد په څه نامه یادېږي؟

د: نا معلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

۲- د $56 = 7 \times$ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟

ب: نا معلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرته کړئ و وایاست چې څه توپیر لري؟

د : کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرته کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

مثال :

$$\begin{array}{rcl} 7 \times 7 & = & 49 \\ 1 \times \square & = & \square \\ 7 \times 8 & = & \square \end{array}$$

د کينې لوري له څخه په کار اخستني سره د بڼې لوري ضرب بشپړ کړئ.

$$\begin{array}{rcl} 1 \times 7 & = & 7 \\ 9 \times 7 & = & \square \\ 3 \times 8 & = & \square \\ 1 \times 4 & = & \square \\ 7 \times 3 & = & 21 \end{array} \quad \begin{array}{c} \longrightarrow \\ \longrightarrow \\ \longrightarrow \\ \longrightarrow \\ \longrightarrow \end{array} \quad \begin{array}{rcl} 7 \times \square & = & 49 \\ \square \times 9 & = & 63 \\ \square \times 8 & = & \square \\ \square \times 6 & = & 24 \\ 3 \times \square & = & \square \end{array}$$

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

ت: $7 \times \square = 7$ ب: $\square \times 4 = 0$ الف: $\square \times 4 = 4$

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷				۲۸						

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸			۱۶		۴۰		۵۶		۷۲	

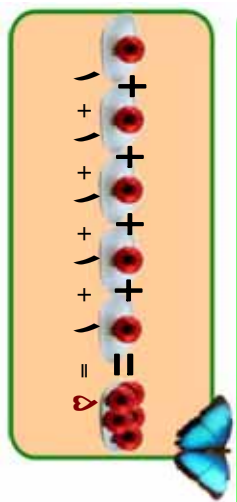
کونې دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه وليکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونه کوي.

$$\begin{array}{rcl} \square \times 4 & = & 4 \times 7 = \square \\ 8 \times 4 & = & \square \times 8 = \square \end{array}$$

یو ویستم لوست: دیوه عدد ضربول په ۱، ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ کې

هدف: ۱- زده کورنکي دیوه عدد ضربول په ۱، ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ کې دیوي آسانې طریقې په توگه وپېژني.
۲- زده کورنکي پړو شي، که چیرې د (۱) عدد په هر عدد کې یا هر عدد دیوه عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی.

په لنډ ډول داسې لیکل کېږي:

$$1 \times 10 = 10$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم وښیو.

په پورته شکل کې د داني مني یو واري وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو:

$$10 \times 1 = 10$$

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي که چیرې (۱) په هر عدد کې او یا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی، نو لیکلی شو چې:

$$1 \times 8 = 8$$

$$8 \times 1 = 8$$

$$4 \times 1 = 4$$

$$1 \times 4 = 4$$

$$64 \times 1 = 64$$

$$1 \times 64 = 64$$

په لړلګې کې د زده کړونکو فعالیت

په تشو ځایونو کې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ:

مثال: $۱ \times ۵ = ۵$

$$۱ \times ۱۸۲ = \boxed{}$$

$$۱ \times ۷۱ = \boxed{}$$

$$۱ \times ۱ = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times ۴۲۰ = ۴۲۰$$

$$\boxed{} \times ۲۵۴ = ۲۵۴$$

$$\boxed{} \times ۱ = ۱۲۷۸$$

$$۳۰۷ \times \boxed{} = ۳۰۷$$

$$۱۹۴ \times ۱ = \boxed{}$$

$$۲۷۸۱ \times ۱ = \boxed{}$$

$$۴۰۰۵ \times \boxed{} = ۴۰۰۵$$

$$۷۰۰۲ \times ۱ = \boxed{}$$

$$۱ \times \boxed{} = ۲۷۶۴$$

$$\boxed{} \times ۲۶۵ = ۲۶۵$$

$$۷۶۴۰ \times \boxed{} = ۷۶۴۰$$

$$۶۰۱ \times ۱ = \boxed{}$$

زده کوونکي د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

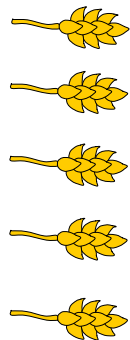
$$۶۱ \times ۱ = ?$$

$$۱۸۴ \times ۱ = ?$$

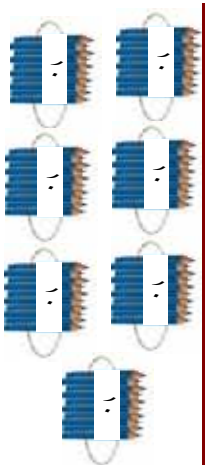
$$۱ \times ۷۴۰ = ?$$

د ۱۰ ضربول په يوه عدد کې:
 $۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ = ۵۰$

تاسو پوهينئ چې:
 ۱۰ پنځه واري جمع شوی دی.
 $۱۰ \times ۵ = ۵۰$

مثال: $۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ + ۱۰ = ۷۰$
 اووه واري جمع شوی دی.
 $۱۰ \times ۷ = ۷۰$

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومېږي که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربو و بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.
 لکه:

$$۱۰ \times ۹ =$$

$$۱۰ \times ۱۳۴ =$$

$$۱۰ \times ۷۶۸ =$$

$$۸ \times ۱۰ =$$

$$۷۲۱ \times ۱۰ =$$

$$۲۳۵۶ \times ۱۰ =$$

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضربول په یوه رقمي عددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ! نتیجه یې و لیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

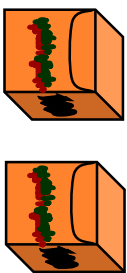

په تشو ځایونو کې مناسب عدد و لیکئ!

	+		=	
	+		=	
	+		=	
	+		=	

	+		=	
	+		=	
	+		=	
	+		=	

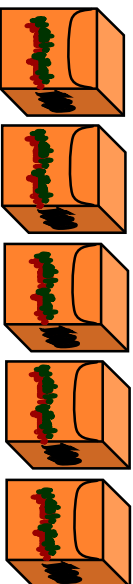
۱۰۰ د ضربول په یوه عدد کې:

$$۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰$$

دوه ځلي ۱۰۰ لیدل کیږي.

$$۱۰۰ \times ۲ = ۲۰۰$$

$$۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ = ۵۰۰$$

$$۱۰۰ \times ۵ = ۵۰۰$$

د پورتنیو عملیو او شکلونو څخه نتیجه لاس ته راځي که چېرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې و لیکو او ښي خواته یې دوه صفرونه کښیږدو.

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکئ! د حل شوي مثال په ډول يې حل او تشخاړونه يې ډک کړئ!

$$100 \times 2 = 200$$

$$100 \times 10 = 1000$$

100	×		=	400
	×	6	=	600
100	×		=	900
9	×		=	900

	×	11	=	1100
100	×		=	2500
	×	20	=	2000
	×	100	=	2000

که چېرې په يوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکليټ وي معلوم يې کړئ چې په ۷ کارتنو کې څو پاکټه چاکليټونه دي؟

۱- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ!

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 86 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ \times 82 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 84 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 240 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 890 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 760 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 604 \\ \times 10 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ \times 604 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 740 \\ \times 100 \\ \hline \end{array}$$

۲- یوه هټۍ وال ۱۰۰ متره توکر وپورل که چیرې د هغه د یوه متر توکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړي دي.

۳- که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو پوره رانیولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به، په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو پوره را ونیسی؟

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۲۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عددونو کې ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې یو له بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ!

اووم فصل

داندازه کو لو واحداث

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کو لو واحد (متر)

هدف: زده کړونکي متر د اوږدوالي د واحد په توګه وپېژني. او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهمې خپلې خورته وليکل چې زه د کړکۍ يوې پردي ته اړتيا لرم مهر باني وکړه داسې يوه پرده راو ليږه چې اوږدوالي يې ۱۰ لوېشتي او سور يې ۱۲ لوېشتي وي. د فهمې خور بشارته ولاړه د خپلې خور له هدايت سره سم يې توکر راو نيول پرده يې ور څخه و گنډله او ور و يې ليږله. کله چې فهمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشېښه شوه. د هغې د خواشيني توب په علت پوهيږئ څه دی؟

څرنگه چې لوېشتي يوله بله سره توپير لري او پردي يې د اړتيا سره سمې نه وي، لنډې شوي نو تاسو وواياست څه بايد وکړو.

څرنگه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ او لاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کيږي ومنل چې نن د اوږدوالي له همدې واحد څخه کار اخستل کيږي.

۱- خپل د ټولگي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په گروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په گروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولگي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولو پښتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

هر یو زده کوونکی دي د خپلې حوړلی، د اوږده دیوال، وره، او د حوړلی، د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دي و لیکي.

دروېستم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هملف: زده کورنکي سانتي متر د متر د جزء (د يوه متر دسلمي برخې) په توگه وپېژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به ليدلي وي چې توکر پلورونکي د توکر د رانيو لو او پلور لو له پاره د يوې فلزي توپي څخه کار اخلي تر کاپان، معماران او مهندسان د شيانو د اوږدوالي د اندازه کولو له پاره د متر له فيتو څخه کار اخلي بڼاغلې بڼوونکي دې د تولکي د ليک درې په مخ باندې د يوه متر په اندازه يو خط رسم کړي او د زده کوونکو پام دې ورته راوگرځوي. بيادې زده کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لړکي، لښتي يا ټار څخه يې جوړ کړی دی.

څرنگه ورڅخه کار اخلي؟ ترڅو د تولکي او ميز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځينو حالاتو کې به ووينئ چې د ميز اوږدوالی او سور له متر څخه زيات يا لږ دی. په دې صورت کې اړتيا پيداکيږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپيژنو نو که چېرې يو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته يې يو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په ليدو سره وپېژنئ. د لښتي، کاغذ او د لړگو تو څخه د يوه سانتي متر په اندازه جلا کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د يوه سانتي متر په اندازه يې رسم کړئ.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کيږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېرې ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو و مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د توتیه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ

چې هر یو څو سانتي متره دی؟

ج

پ

ا

زده کوونکي دي د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه توتیه خطونه رسم کړي.

څلور و يشتم لوست: د ديسي متر پېژندنه

هدف: زده کړونکي وکولی شي ديسي متر د متر د جزء په توګه وپېژني او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه اخلي.

په ټولګي کې د زده کړونکو فعاليت

هغه خط کش چې ټا سو يې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعاليتونه سر ته ورسوئ.

- ۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟
 - ۲- د ۱۰ سانتي متر و په اندازه يو ټوټه خط رسم کړئ.
 - ۳- د يوې لښتې ياد کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتي متر و په اندازه جلا کړئ.
 - ۴- د جلا شوي لښتې يا د کاغذ د ترېشې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.
 - ۵- و ايا ست ستاسو د جلا شوي برخي څو لښتې يو متر کيږي؟
- هغو زده کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سر ته رسولی دی ښايي ووايي چې ۱۰ لښتې يا ۱۰ ترېشې يو متر کيږي هغه دې تشويق شي او پوښتې دي و ر څخه و شي.
- په ټاسو کې څوک ويلي شي چې دغه د ۱۰ سانتي متر و لښته په بل څه نامه ياديږي؟ بايد وپوښوئ چې داد ۱۰ سانتي متر و واټن يو ديسي متر بلل کيږي. نو ويلي شو:

۱۰ ديسي متره = يو متر ۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

- ۱- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟
- ۲- د کریم د تنې اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی د کریم د تنې اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟
- ۳- و ايا ست چې ۱۲۵ سانتي متره څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

د يوه ديسي متر جلا شوي لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ و يې ليکئ چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

پنځه و یستم لوست: د ملی متر پیژندنه

هدف: زده کونکي کولی شي ملی متر و پیژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ورڅخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کونکو فعالیت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

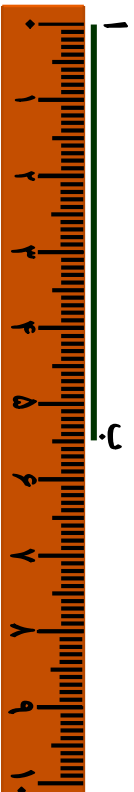
دا شکل د یوه سانتي متر واټن (فاصله) رابښي چې په لسو مساوي برخو ویشل شوی دی.

هرې برخې ته یې یو ملي متر وايي په دې صورت کې.
 $10 \text{ ملي متره} = 1 \text{ سانتي متر کيږي}$

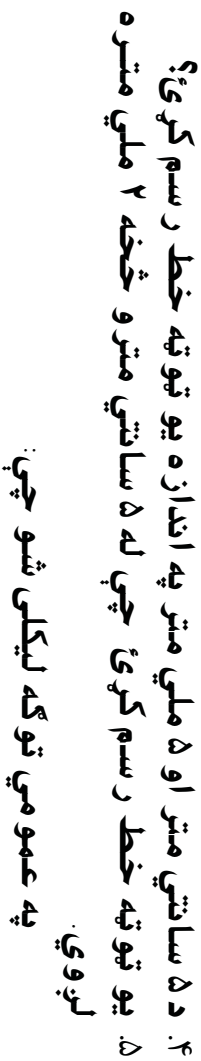
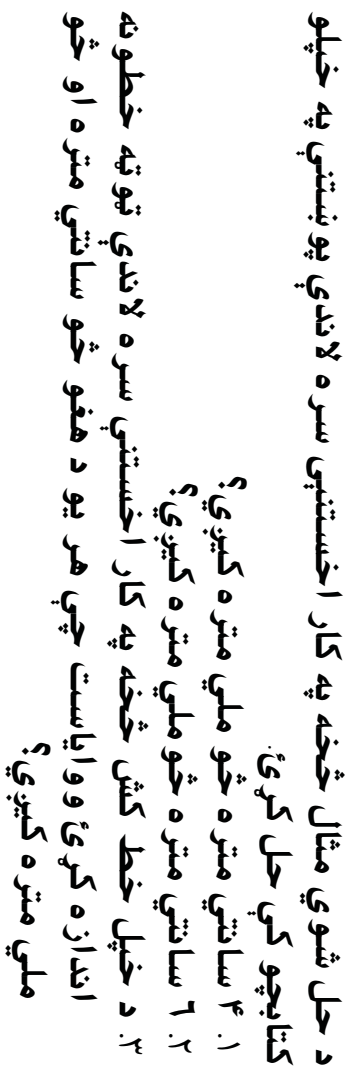
۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
حل: پوهیږو چې یو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دی نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

$20 \text{ ملي متره} = 10 \text{ ملي متره} + 10 \text{ ملي متره}$
یا $20 \text{ ملي متره} = 2 \times 10 \text{ ملي متره}$

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توتې خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

د خط کش صفر د (۰) له ټکي سره سم ږدو لیدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي متر و څخه ۵ ملي متره زیات دی نو وایو چې ددې توتې خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

متر = سادتي متر
متر = ديسي متر
متر = ملي متر
متر = سادتي متر
متر = ملي متر

شپږ و یستم لوست: د کیلو متر پیژندنه

هدف: زده کونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپېژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه: پلار جانته کوچني واټنونه مو د ساتني متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار يې ځواب ورکړ: لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار يې ځواب ورکړ: یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وايي یعنې: $1000 \text{ متره} = 1 \text{ کیلو متر}$

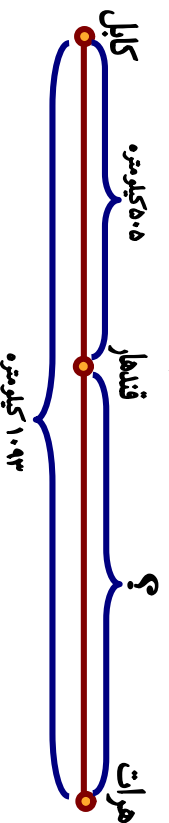
مثال: که چیرې د دوو ښارونو تر منځ واټن ۶ کیلو متره وي نو موږی واټن په متر سره حساب کړئ.

$$6000 \text{ متره} = 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر}$$

له پورتنی مثال څخه سر بهیر پردي چې د متر او کیلو متر تر منځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه زده او په حاصل ضرب کې لیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات تر منځ واټن ۱۰۹۳ کیلو متره دی، که چیرې د کابل او قندهار تر منځ واټن ۵۰۵ کیلو متره وي، د قندهار او هرات تر منځ واټن معلوم کړئ.

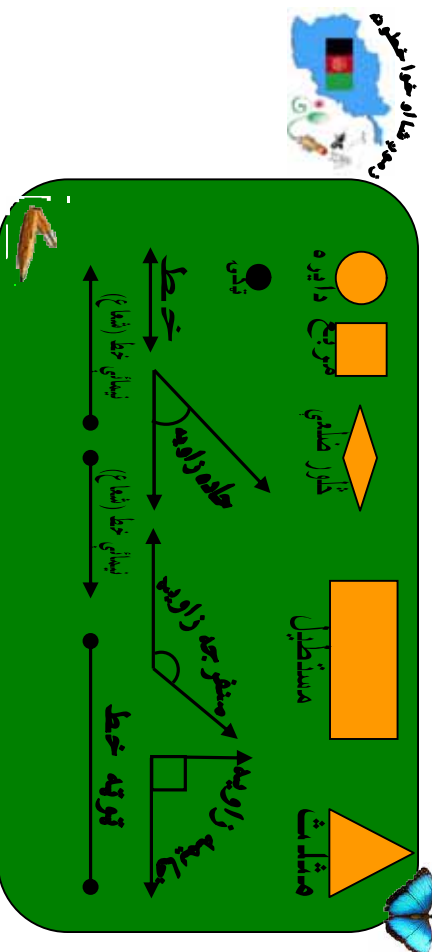
اتم فصل هندسه

اوه و بښتم لوست: په شکلو نو کې د ټکۍ (قطعي) ټوټه خط، نیمايي خط او خط بیژندنه

هملرف: زده کړونکۍ ټکۍ (نقطه) ټوټه خط، نیمايي خط (شعاع) او خط و بیژني او یو له بله سره توپیر و کړای شی.

په ټولګي کې د زده کړونکو فعالیت

تا سو لاندې هندسي شکلو نو او نومو نو ته پاملرنه و کړئ. او له هر یوه سره چې بلد تیا لرئ نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

پوړتني شکلو نه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وایاست:

- ۱- د () نښه چې د پینسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخه ایښودل شوي ده څه نوم مېږي؟
- ۲- د () شکل د څه په نامه یادېږي؟
- ۳- که چیرې د خپل پینسل څوکه په کاغذ باندې کښېږدو او په مستقیم ډول حرکت وکړو څه شی لاس ته راځي؟

۴- په لاندې هر یو شکل کې څو ټوټې خطونه شتوالی لري؟

۵- که چیرې د (ا ب) ټوټه خط ته د بني او کینې خوا ته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

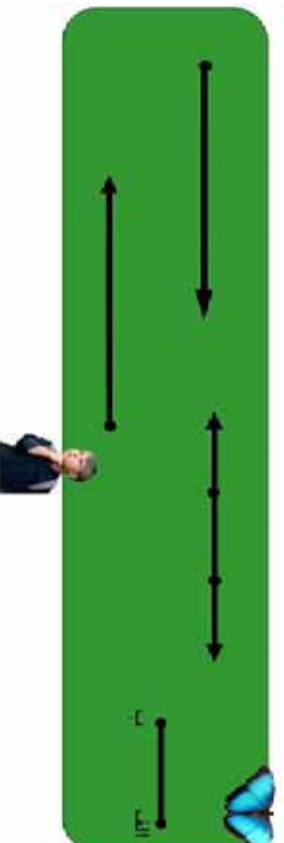
۶- که چیرې د (ا ب) له ټکي څخه یو مستقیم خط بني خواته و کښل شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصلیږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له یوه ټکي څخه یو خط رسم کړئ. او د کاغذ په یوه بله برخه کې پای ته ورسوئ. د پیل او پای ټکو باندې نو موږه کښیږدئ و وایست چې دا خط د څه په نامه یادېږي.

رولونه
ما او خوا

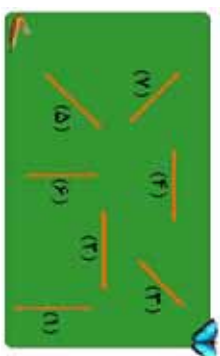

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو موږه دي وليکي.

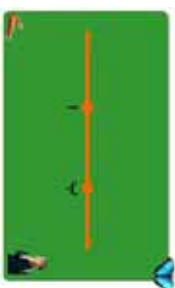
۱- له دې شکلو نو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نښاپي خط (شعاع) او کوم یو یې ټوټه خط دی؟

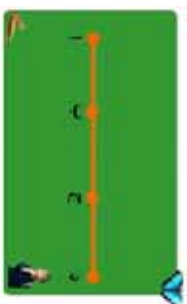
د (۱) گڼې پوښتني شکلو نه په نظر کې ونیسئ. د شکلو نو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب وایاست:

- الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟
 - ب: یوه شعاع او یو ټوټه خط یو له بله څه توپیر لري؟
 - ج: یو ټوټه خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟
- ۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطوط، څو شعاع ګانې او څو ټوټه

خطونه دي.

په لاندې شکل کې څو ټوټې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

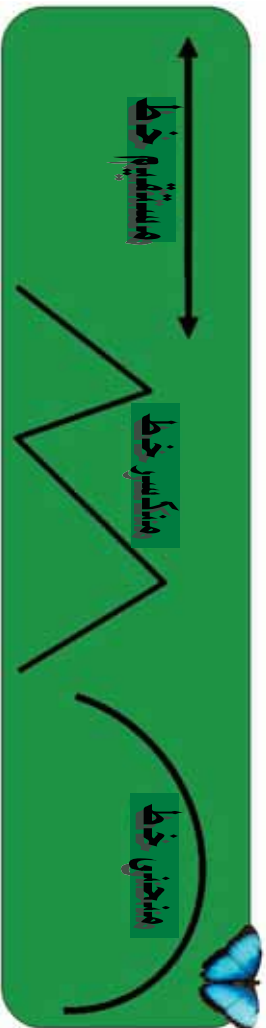

اته ویستم لوست: د خط د ډولونو پېژندنه

هملف: زده کړونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحنی خط وپېژني او هم یو له بله توپیر وکړي شي.

په ټولګي کې د زده کړونکو فعالیت

د چوکاټ د دننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتنی شکلونه په نظر کې ونیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم توپه خط دی او که مستقیم خط؟

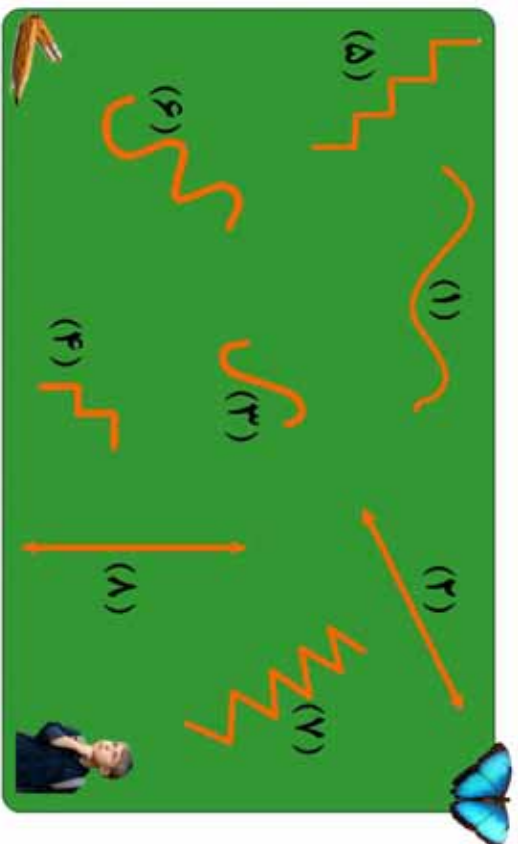
ج: داده شکلونه د ا — ب او ————— یو له بله څه توپیر لري؟

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښیي؟ که چیرې کش یې تکرر او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښیي؟

ه: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د خوشیانو نومونه واخلئ چې د منکسر خط او منحنی خط شکونه ولري.

و: لاندې شکونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

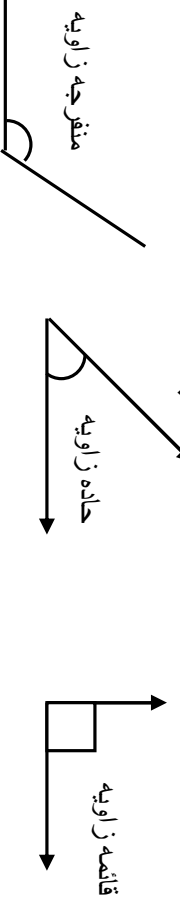
کوانی دنده

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحنی او مستقیم خطونو شکل ولري.

نه وېستم لوست: د زاویو د ډولونو پېژندنه

هملر ف: زده کورنکي و کړاى شي قايمه زاويه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کورنکي د خپلې جوړې کې قايمې زاوې په کارولو سره حاده زاويه او منفرجه زاويه و پېژني.

په ټولگي کې د زده کورنکو فعالیت

اوس غواړو چې قايمه زاويه په عملي توگه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخېستني سره نورې زاوې يې وپېژنو.

گرانو زده کوونکو! تاسو هر يو يوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونيسئ.

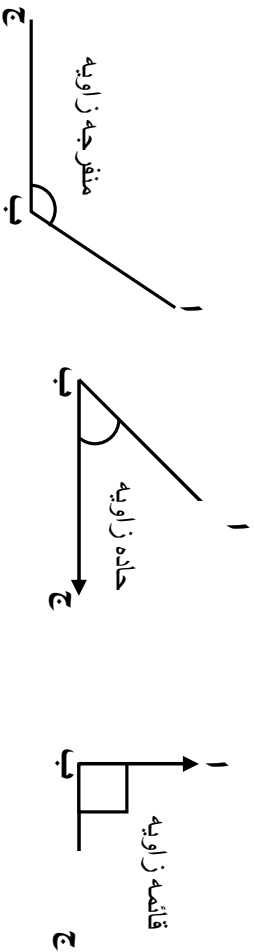
الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بيا يو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې يو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ گوت (کنج) يو ه قايمه زاويه جوړوي.

د: قات شوی گوت (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښيږدئ او زاويه رسم کړئ.

ه: خپله رسم کړی زاوې ته پاملرنه وکړئ و وایاست چې د لاندې کومې يوې زاوې سره برابره ده؟ او و وایاست له کومې يوې زاوې څخه لويه او له کومې يوې زاوې څخه کوچنۍ ده؟

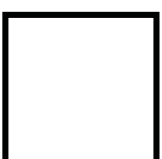
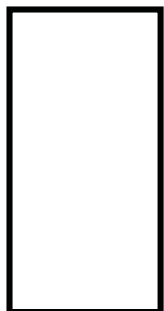
په لا ندي شگلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړي زاويه د قاييمې
زاويې سره برابره ده. او حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه
زاويه له هغې څخه لويه ده.

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې توتې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او
تولکي ته دې راوړي.

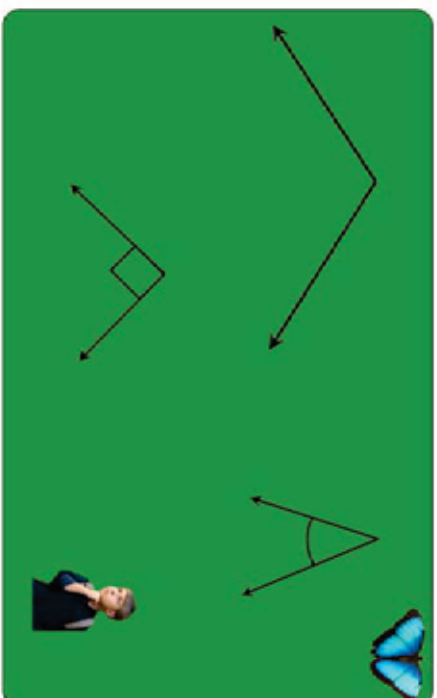

۱- د خپلې جوړې کړې زاوېي په کارولو سره لاندې شکلو ته په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاوېي پر تله کړئ ووايست. هر یو شکل خو زاوېي لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

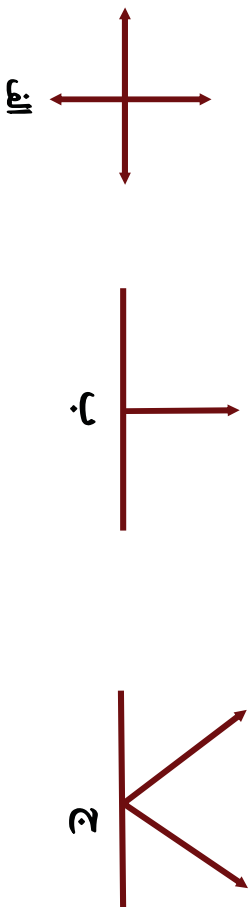

د پر تله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطیل هم څلور قايمې زاويې لري او هم ووايست چې د هغو تر منځ توپیر څه شى دى؟

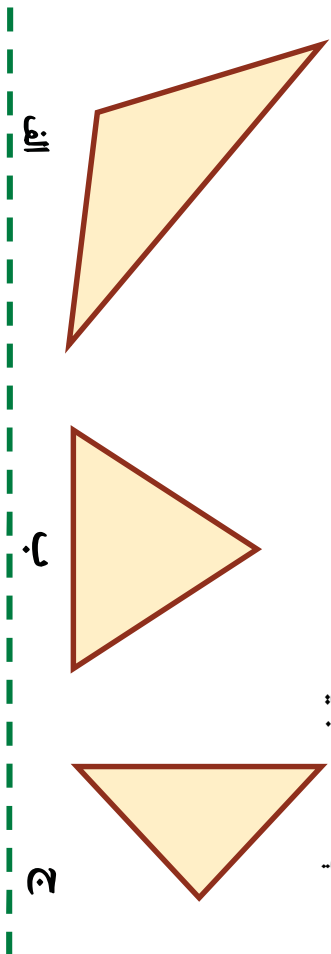
۲- د خپلې جوړې کړې زاوېي څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاوېي په لاندې شکلونو کې وبنیاست.

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاوېې څخه په کار اخستني سره د لاندې شکلو نو زاوېې اندازه کړئ او وویاست چې په هر شکل کې څو قایمې زاوېې لیدل کیږي او هم د هغو حاده او منفرجه زاوېې وښیاست.

۴- په لاندې شکلو نو کې څو حاده زاوېې څو منفرجه زاوېې او څو قایمه زاوېې لیدل کیږي.

۵- وویاست گڼو نکی، معماران، ترکانان، فلزکاران، د کالیو پریکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاتونو، میز او نور د اړتیاو سامان له پاره د یوې آلې څخه چې د (کچ) په نامه یادېږي کار اخلي؟ د هغې گوټ (کنج) د کومې زاوېې سره برابره ده؟

د خپل ټولگي او کور اسبابونو ته ښه خبر شئ، د حاده، قایمه او منفرجه زاوېې چې په نظر مو راځي ولیکئ.

نهم فصل

خلاص او تر ټي شکلونه

دېر شتم لوست: د خلاص او تر ټو شکلونو پيژندنه

هدف: زده کونکي وکړای شي خلاص او تر ټي شکلونه پر له بله سره توپیر او تشخيص کړي.

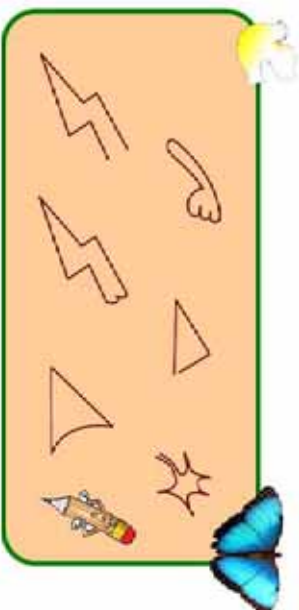
په ټولگي کې د زده کونکو فعالیت

پاڅپارنه وکړئ:

یوه خلاصه منحنی او دا یوه تر ټي منحنی ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تر ټی دی؟

۲- په لاندې منحنی گانو کې کوم یوه یې خلاصه او کوم یوه یې تر ټی ده؟

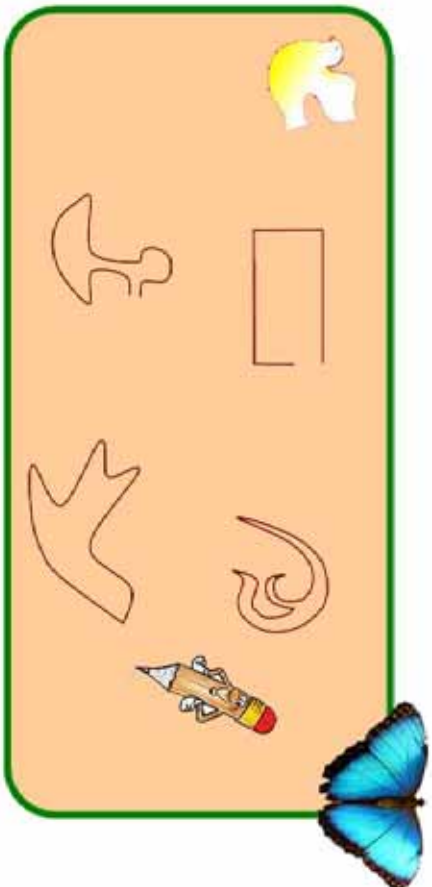

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تر ټی شکل رسم کړئ.

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تیرلی؟

ه: آیا دایره یوه خلاصه منځني ده او که ترې لې؟

٤- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تر ټولو ښه خلاص دي؟

۵- کوم خلاص او تر ټولي شکونه چې په خپل ټولگي کې وينئ و بڼياست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تر ټلې شکلونه رسم کړئ.

یو ډیر شم لوست: تخمینی او دقیق اندازه کول

هدف: د زده کونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقیقت ته نژدې کېږي.

لو مړی د لاندې هر یوه ټوټه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وگورئ چې ستاسو تخمین واقعیت ته تر څو مه حده نژدې دی.

د در کړل شوو ټوټه خطونو د

تخمین او دقیق اندازه کولو

وړسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

توټه خطونه	تخمینی اندازه	دقیق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
ه و		
ک ل		
ز ر		

ج د

م ن

و ه

ل ک

ز ر

زده کوونکي دې د پورتنیو ټوټه خطونه څخه دې د لنډ ټوټه خط خواته ترتیب او و لیکي. له اوږده ټوټه خط څخه دې د لنډ ټوټه خط خواته ترتیب او و لیکي.

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر څرګړې دي د لاندې جدول په چول بيز جدول رسم کړي، د ګروپونو د يو، يو زده کوونکي تنه او اندامونه دي د مثال په توګه لومړی تخمین او وروسته دي په دقیقه توګه اندازه کړي.

[illegible]

هر ګروپ دي د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ګروپ زده کوونکي پر تله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت ته ډیر نژدی دی. او هغه دي یادداشت کړي او بیا دي لوړی تن د هر ګروپ سره پر تله شي په ګروپونو کې دي لوړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دي پیدا کړي.

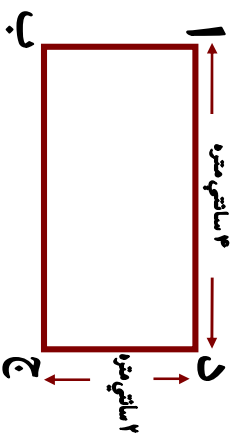
کتابخانه

هر زده ڪوونڪي دي د بنو ونحي او ڪو تر منڃ و ائين په پنبو
ووهي لومړي دي د عادي قدمو د بشمير په واسطه تخمين
ڪري اوددي ليکي بيا دي قدم ڪري اودپر تله دي ڪري چي تخمين
يې تر ڪومې اندازي پوري حقيقت ته نژدي دي، په وروستي
لوست ڪي دي نورو زده ڪوونڪوته ووايي.

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول

هملاف: زده کورنکي محیط د ټولو خوا و (چاپیریال) مفهوم رښتيني، د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

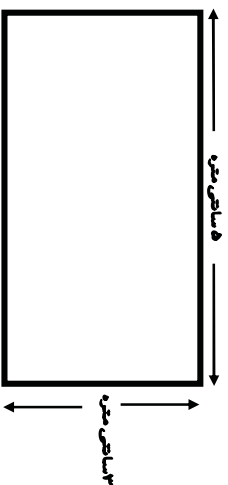

پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (۱) له ټکي څخه و خوځیږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) ټکي ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل ټولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپیریال) واټن د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنگه چې د مستطیل مخامخ ضلعي یو له بله سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه $۲ + ۲ + ۲ + ۲ = ۸$ سانتي متره کیږي. په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۸ سانتي متره دی. څرنگه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعي لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محیط بلل کیږي او همدارنگه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت ده.

۱- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

۲- که چېرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۳- که چېرې د یوه تپو لکي اوږدوالی ۸ متره او سوري يې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۴- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ۱ سانتي متره او سوري يې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چېرې د یوه مستطیل شکلي بڼه اوږدوالی ۳۵۰ متره او سوري يې ۲۳۰ متره وي خو متره اغزن سیم ته اړتیا ده ترڅو د بڼه شا او خوا (چاپیر پال) وټري.

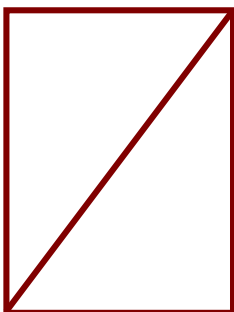
۶- د هغه فرش محیط پیدا کړئ داسې یوه کوټه چې اوږدوالی یې ۴ متره او سوري يې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار یو وړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قایمې جوړې کړې زاوې په کارولو سره یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي.

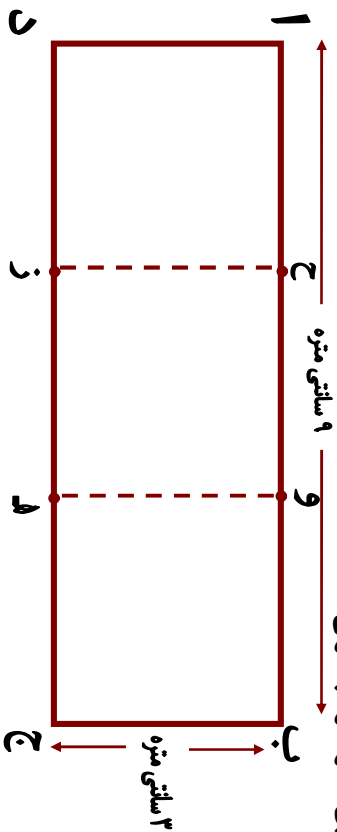

د کاغذ له یوې پانې څخه یو مستطیل پرېکړئ چې اوږدوالی یې ۷ سانتي متره او سوري يې ۳ سانتي متره وي.

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعي اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنگه د (ه) او (و) ټکی یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع گانې لیدلای شئ؟
 ب: د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟
 ج: د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وي په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

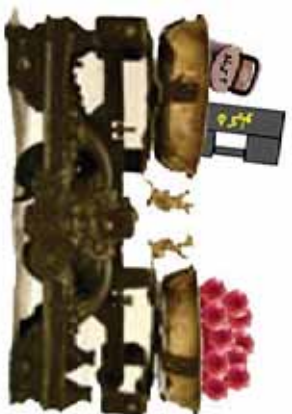
لسم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوگرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد ویشري او په ورځني ژوند کې ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې منې او د کیلوگرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

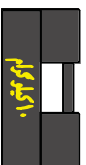
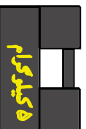
کیلوگرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو

شیانو د پلورلو او راښوولو ټاکل په خیر سره وشي. له هغو وزنونو څخه کار

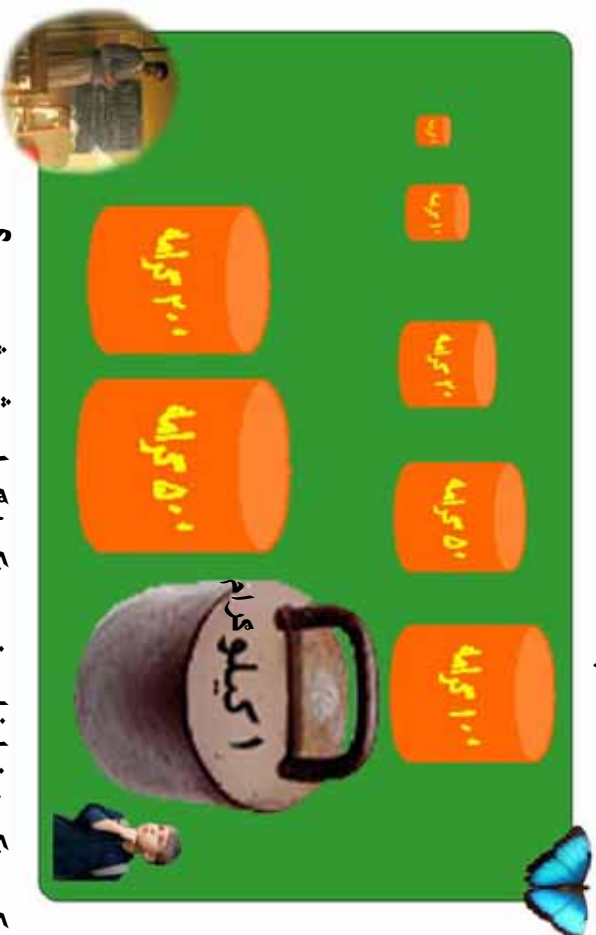
اخیستل کېږي. چې د تولو د پاره پېژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کیلو

گرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

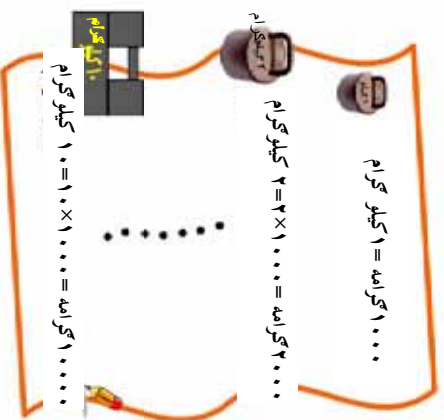
د ۱ کیلوگرام څخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوگرامه، ۵ کیلوگرامه، ۱۰ کیلوگرامه او ۲۰ کیلوگرامه دي هم د کار اخیستلو وړ دي او کار ورڅخه اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پېژندل شوي دي کار اخیستل کېږي.

لاڻدي شڪلونو ته پاملر نه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپک وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟
ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدد سو (نفسکو) په اندازه دی.
زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟
ښوونکی: گرانو زده کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کيلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کیږي.

د گروپونو هر یو زده کوونکی دي د پورتنيو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختو څخه جوړ او سیاته دي توکي ته راوړي.

- ۱- که چېري د ۱ کيلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کيلو گرام منې اندازه کړئ؟
- ۲- د $<$ ، $=$ ، او $>$ نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره چک کړئ؟

۵۰۰۰ گرامه

۵ کيلو گرامه

۱۰۰ گرامه + ۲۰۰ گرامه + ۴۰۰ گرامه

۵۰۰ گرامه

۱۰۰ گرامه

یو ۵۰ گرامه او دري ۲۰ گرامه

نیم کيلو گرام

۵۰۰ گرامه

دوه ۲۰۰ گرامه ، یوه ۵۰ گرامه

۵۰۰ گرامه

او درې ۱۰ گرامه

۷۰۰۰ گرامه یوه یو جی پښه

۷ کيلو گرامه کچالو

- ۳- یو هتس وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کيلو گرامو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کيلو گرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

زده کوونکی دي د قوطیانو د تاریخ، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړي او ټولګي ته دي راوړي.

څو کيلو ګرامه؟
ډېر زيات دروند په نظر نه راسي

زده کوونکی: بښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د تین په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: بښاغلی ښوونکی! تین څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو تین کیږي.

$$۱۰۰۰ \text{ کیلو ګرامه} = ۱ \text{ تُن}$$

$$۲۰۰۰ \text{ کیلو ګرامه} = ۲ \times ۱۰۰۰ = ۲ \text{ تُن}$$

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ تین وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

د ساعت (ګړی) پیژندنه

- هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړیو د پیژندنو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړی) د وخت د واحد په توګه وپېژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقیقه ښودونکي ترمنځ په اړیکو باندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګړانو زده کوونکو! که چیرې کوم وخت موساعت لیدلی وي د ساعت مخ یا ابره په ۱۲ مساوي برخو ویشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمونو ترمنځ اړوندو اتین یو ساعت راښيي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي یو ساعت راښيي، چې ددې وخت په اړوندوالي کې دقیقه ښودونکي عقربه د ساعت د ابرې بشپړه دوره وهي، دیوه ساعت دوخت او ډدوالي په ۶۰ مساوي برخو ویشلې ده چې هرې برخې ته دقیقه ویل کیږي او همدارنګه دهر دو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ویشل شوي ده چې هره برخه، یې یوه دقیقه راښيي.

په لوبګي کې د زده کوونکو فعالیت

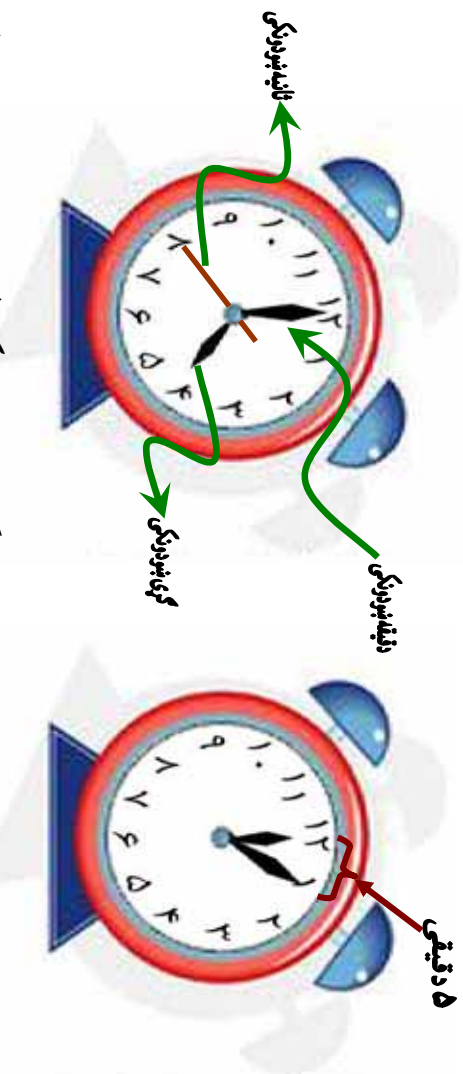
زده کوونکي دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووايي.
د کارک یا کاغذ په یوې ټوټې باندې دګیلاس یا پیالې په مرسته یوه ډایره رسم کړئ ددې ډایرې محیط په ۱۲ مساوي برخو وویشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پوري وښایست دوه عقربې چې اړوندوالی یې یو له بله سره توپیر ولري جوړې کړئ بیا دا عقربې دډایرې په مرکز کې د یوه سنجاق یا سستې په واسطه وښلولئ چې په حقیقت کې د یوه ساعت مودل مو بشپړ کړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښایست.

- ۱- ۶ بجې، ۲- ۱ بجې او ۵ دقیقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقیقې ۴- بجې او ۳۰ دقیقې، ۵- ۳ بجې او ۴۵ دقیقې ۶- آیا ویلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بېجو پیل کیږي ۷- آیا ویلای شئ که چیرې د ساعت ښوونکی عقربه یوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تیر شوي دي؟

څلور دېرشم لوست: ساعت (گړۍ) پېژندنه

هدف: زده کړونکي گړۍ وپېژني، د گړۍ بنډونکي، دقیقه بنډونکي او ثانیه بنډونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

د ساعت په يوه مخ باندې چې په عمومي توگه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وښی، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي کوم وخت چې ثانیه بنډونکي له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقیقه بنډونکي له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسېږي، ويل کېږي چې يوه دقیقه تېره شوې ده. که چېرې دقیقه بنډونکي له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو څخه تېر شي چې په حقيقت کې ۶۰ دقیقې يا يو ساعت تېر شوی دی په دې صورت کې د ساعت بنډونکي عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسېږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

$$\begin{aligned} ۶۰ \text{ دقیقې} &= ۱ \text{ ساعت} \\ ۶۰ \text{ ثانيې} &= ۱ \text{ دقیقه} \end{aligned}$$

د ساعت لوستل:

الف

ب

که چیرې د الف شکل گړۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه بنودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او گړۍ بنودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې گړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰. اوس که چیرې دقیقه بنودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د گړۍ بنودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې گړۍ داسې لوستل کیږي له څلور و څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د بڼې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵:۴۵

او یا ۱۵:۴۵ بجې دي

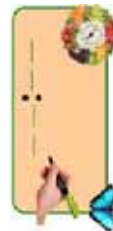
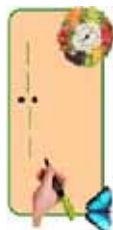
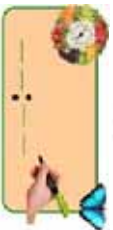
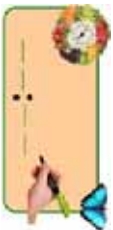
۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته خیر شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د گړۍ د ډایري څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتیب سره د ۵، ۵، ۵ په زیاتولو د هغه مناسب عدد و لیکئ په پای کې و وایست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد لیکل کيږي، لیکل شوی عدد څه شئ ښيي؟

لاندې هر یو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او و وایست هر یوه یې کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

پنځه دېر شتم لوست: د ساعت پښه واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کونکي وکړای شي د ساعت پښه واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابروي.

دغه بندونکي

ساعت بندونکي

۱. پورتنۍ هر یو شکل کوم وخت رانښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

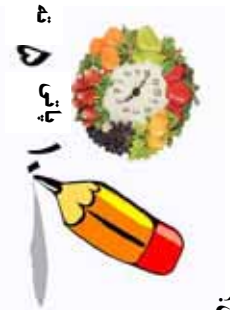
۳. ساعت بندونکي او دقیقه بندونکي یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت بندونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه بندونکي عقربه د ۲ د

عدد مخامخ وي. کوم وخت رانښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووايست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه بنودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيرې نو موږي ساعتونه کوم وخت بنسټي؟

ج: که چيرې دقيقه بنودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ۱ عددته ورسيرې په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې رابنسټي.

د: که چيرې دقيقه بنودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عددته را ورسيرې هر يو ساعت کوم وخت رابنسټي؟

۱ پاتی ۵ ته

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتاږچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په بډو و پښيرم.

۲. زموږ ښوونځی په بډو پېل کيږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په بډو خورم.

۴. زه په بډو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په بډو له ښوونځي څخه رخصت کيږم.

زده کوونکي دي د يوه ساعت مودل له کاغذ څخه قپچي کړي او د مازيگر د لمانځه وخت دي په هغه کې و ښيي.

شپږ دېرشم لوست: اونی، میاشتي او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونی، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ
۷ شپي او ورځې = یوه اونی
۴ (اونۍ) = یوه میاشت
۳۰ ورځې = یوه میاشت
۱۲ میاشتې = یو کال
۳۶۵ ورځې = یو کال
۴ فصله = یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!
مثال:

یوه میاشت ۳۰ _____ ورځې ده.
یو کال _____ ورځې دی.
یوه اونی _____ ورځې ده.
یوه میاشت _____ اونی، ده.
یو کال _____ میاشتې دی.

هملف: زده کونکي جنتري وېږني او دهغي څخه کار واخستلی شي.

Month	Year	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Jul	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Aug	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Sep	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Oct	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Nov	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300
Dec	17AD	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300	17AD	533 - 300

Urdu	Arabic	English	Urdu	Arabic	English	Urdu	Arabic	English
خیر	خير	good	خیر	خير	good	خیر	خير	good
26	25	24	23	22	21	20	19	18
25	24	23	22	21	20	19	18	17
24	23	22	21	20	19	18	17	16
23	22	21	20	19	18	17	16	15
22	21	20	19	18	17	16	15	14
21	20	19	18	17	16	15	14	13
20	19	18	17	16	15	14	13	12
19	18	17	16	15	14	13	12	11
18	17	16	15	14	13	12	11	10
17	16	15	14	13	12	11	10	9
16	15	14	13	12	11	10	9	8
15	14	13	12	11	10	9	8	7
14	13	12	11	10	9	8	7	6
13	12	11	10	9	8	7	6	5
12	11	10	9	8	7	6	5	4
11	10	9	8	7	6	5	4	3
10	9	8	7	6	5	4	3	2
9	8	7	6	5	4	3	2	1
8	7	6	5	4	3	2	1	0
7	6	5	4	3	2	1	0	-1
6	5	4	3	2	1	0	-1	-2
5	4	3	2	1	0	-1	-2	-3
4	3	2	1	0	-1	-2	-3	-4
3	2	1	0	-1	-2	-3	-4	-5
2	1	0	-1	-2	-3	-4	-5	-6
1	0	-1	-2	-3	-4	-5	-6	-7
0	-1	-2	-3	-4	-5	-6	-7	-8
-1	-2	-3	-4	-5	-6	-7	-8	-9
-2	-3	-4	-5	-6	-7	-8	-9	-10
-3	-4	-5	-6	-7	-8	-9	-10	-11
-4	-5	-6	-7	-8	-9	-10	-11	-12
-5	-6	-7	-8	-9	-10	-11	-12	-13
-6	-7	-8	-9	-10	-11	-12	-13	-14
-7	-8	-9	-10	-11	-12	-13	-14	-15
-8	-9	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16
-9	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17
-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18
-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18	-19
-12	-13	-14	-15	-16	-17	-18	-19	-20
-13	-14	-15	-16	-17	-18	-19	-20	-21
-14	-15	-16	-17	-18	-19	-20	-21	-22
-15	-16	-17	-18	-19	-20	-21	-22	-23
-16	-17	-18	-19	-20	-21	-22	-23	-24
-17	-18	-19	-20	-21	-22	-23	-24	-25
-18	-19	-20	-21	-22	-23	-24	-25	-26
-19	-20	-21	-22	-23	-24	-25	-26	-27
-20	-21	-22	-23	-24	-25	-26	-27	-28
-21	-22	-23	-24	-25	-26	-27	-28	-29
-22	-23	-24	-25	-26	-27	-28	-29	-30
-23	-24	-25	-26	-27	-28	-29	-30	-31
-24	-25	-26	-27	-28	-29	-30	-31	-32
-25	-26	-27	-28	-29	-30	-31	-32	-33

[illegible]

- ۱- د حمل میاشت پېلدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟
- ۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.
- ۳- نورې میاشتي هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

[illegible][illegible]

۱- د چنگاښ د مياشتې د ورځو تش ځايونه د جنتري له مخې ډك كړئ!

سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵						سمندر ۱۳۸۵	سمندر ۱۳۸۵
Time	2006	چنگاښ	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	دښنبه
July	2006	فر	thu	wed	tue	mon	sun
23	۲	۲۲	۱				۳۱
24	۳	۲۳	۲				۲۷
25	۴	۲۴	۳				۲۸
26	۵	۲۵	۴				۲۹
27	۶	۲۶	۵				۳۰
28	۷	۲۷	۶				۱
29	۸	۲۸	۷				۲
30	۹	۲۹	۸				۳
31	۱۰	۳۰	۹				۴
1	۱۱	۳۱	۱۰				۵
2	۱۲		۱۱				۶
3	۱۳		۱۲				۷
4	۱۴		۱۳				۸
5	۱۵		۱۴				۹
6	۱۶		۱۵				۱۰
7	۱۷		۱۶				۱۱
8	۱۸		۱۷				۱۲
9	۱۹		۱۸				۱۳
10	۲۰		۱۹				۱۴
11	۲۱		۲۰				۱۵
12	۲۲		۲۱				۱۶
13	۲۳		۲۲				۱۷
14	۲۴		۲۳				۱۸
15	۲۵		۲۴				۱۹
16	۲۶		۲۵				۲۰
17	۲۷		۲۶				۲۱
18	۲۸		۲۷				۲۲
19	۲۹		۲۸				۲۳
20	۳۰		۲۹				۲۴
21	۳۱		۳۰				۲۵
22			۳۱				۲۶
23							۲۷
24							۲۸
25							۲۹
26							۳۰
27							۱
28							۲
29							۳
30							۴
31							۵

۲- د جنتري له مخې د کال کومې مياشتې ۳۱ ورځې دي؟

۳- د کال کومې مياشتې ۳۰ ورځې دي؟

۴- د کال کومې مياشتې ۲۹ ورځې دي؟

۵- سړو کال د زمرې د مياشتې ۲۸ نېټه د اونی له کومې ورځې سره سمون لري؟

- د ز مري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم ټار پخو نه دي؟
۱. زه د کال د په مياشت کې بنوونځي ته شامل شوی يم.
 ۷. زه په کال کې له دويم ټولگي څخه دريم ټولگي ته بريالی شوی يم.
 ۸. داوڼه، ورځې د جنتري له مخې وليکئ!
 ۹. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنتري له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

زده کوونکي دي هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زياريدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

اته دېر شم لوست: د لیتر پېژندنه

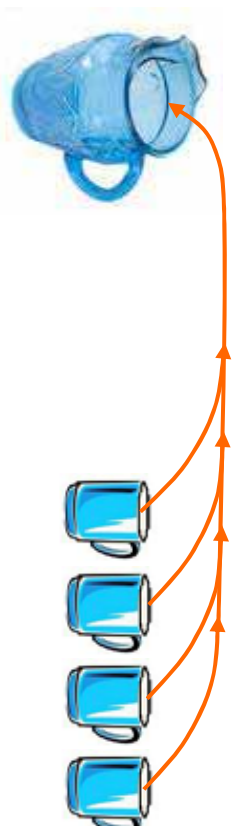
هدف: زده کونکي پوه شي په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کړي.

۱. څو لږ پوهیږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کړي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کړي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده کوونکو! که چېرې ځیر شوي یاست د تیلو په ګیلنو، په مایع دو اګانو د اوبو په بوشکو او په مایع غوړ یو باندې د لیتر کلمه لیکل شوي وي. نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کړي. که چېرې ۴ معمولي کیلاس اوبه په یوه لوبښي او یا یوه جګ کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کيږي. تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي کیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توګه ومنئ. دتیلو، شیدو، مایع غوړ یو او اوبو په رانیولو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ! دېر و تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا ګیلن په نښه کوي په پلورلو او رانیولو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

- ۱- خو گيلاسه او به يو ليتر کيږي؟
- ۲- ۲ گيلاسه او به خو ليتره کيږي؟
- ۳- که چيري د يوه ليتر تيلو بيه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ ليتر و تيلو بيه چي يو گيلن کيږي خو افغانۍ کيږي؟
- ۴- که چيري د دوو گيلاسو نو شيدو بيه ۲۰ افغانۍ وي يو ليتر خو افغانۍ کيږي؟

- ۵- دوه ليتره خو گيلاسه او به کيږي؟
- ۶- د (ا، آ، اس) په پاکټو نو باندې ليکل شوي دي چې په يوه ليتر او بو کي حل او کار ور څخه واخلئ که چيري د ليتر اندازه ونه لرئ د گيلاسو نو په واسطه څرنگه ليتر اندازه کوي؟

۷- د < , = > نښو څخه په کار اخيستنې د لاندې لوښو ظرفيت پر تله کړئ!

ث

ث

ب

الف

ب ☐ ث

ب ☐ ت

الف ☐ ت

الف ☐ ب

زده کوونکي دي د (ا، آ، اس) د پاکټو نو د حل کولو له پاره د يوه ليتر اندازه کول د گيلاسو نو په واسطه خپلو کورنيو ته وښيي.

نېټه دېرشم لوست: د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کونکي وکړای شي پر رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

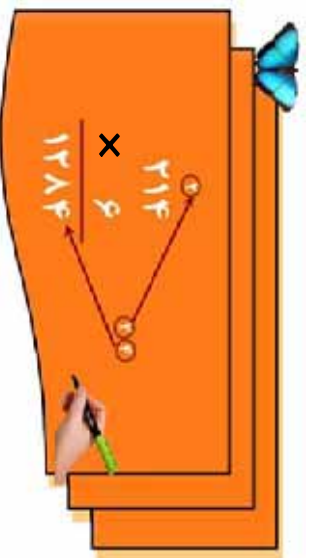
ګرانو زده کوونکو! تاسو مخکې د یوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد د ۱ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱ عدد د ۲۱۴ د عدد د یويزو په رقم کې چې ۴ دی ضرب یو.

$$(۲۴ = ۴ \times ۱)$$

د ۲۴ د عدد د یويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یويزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۱ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته لیکو.

درېم:

د ۱ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوو او د ۲ رقم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

$$۸ = ۲ + (۱ \times ۱)$$

چې د ۸ عدد حاصل کېږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې یې لیکو. درېم:

د ۱ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزو کې چې ۲ دی ضرب کوو (۲×۱) کېږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زیرو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

- ۱- د ۱۱۲ د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!
۲- د ۴۰۸ د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!
۳- د ۳۰۰ د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!
۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۳۴۱ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۴۵ \\ \times ۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۵۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

د- د لاندې مثال نه په کار اخستې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

مثال :

$$\begin{array}{r} ۳۰۹۷۶ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۲۸۴ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۰۰۲ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۶۰۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۷۰۴۳ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۱۷۸ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۱۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۳۲ \\ \times ۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

کوانی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۹۰۴۴ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۰۰۲ \\ \times ۹ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۷۴ \\ \times ۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \\ \hline \end{array}$$

خلوښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غور او د ۲۳ عدد د ۱۶ په عدد کې ضرب کړو.

لومړۍ:

د ۱۶ د عدد د یوونیزو مرتبه چې د ۱ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

$$\begin{array}{r} ۲۳ \\ \times ۱۶ \\ \hline ۱۳۸ \end{array}$$

دویم:

د ۱۶ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې لیکو په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتیجه کې د ۳۱۸ عدد حاصل کیږي. چې د ۱ د ۱۶ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

$$\begin{array}{r} ۲۳ \\ \times ۱۶ \\ \hline ۱۳۸ \\ + ۲۳ \\ \hline ۳۱۸ \end{array}$$

لاندې پوښتنې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۱۵ \\ \times ۲۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۹ \\ \times ۱۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۵ \\ \times ۱۱ \\ \hline \end{array}$$

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آساني سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$$40 \times 30 = ?$$

لومړۍ حالت:

$$\begin{array}{r} 40 \\ \times 30 \\ \hline 00 \\ + 120 \\ \hline 1200 \end{array}$$

دویم حالت:

$$40 \times 30 = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضرب کوو یعنې $(4 \times 3 = 12)$ بیا د ضرب د دوام او اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو یعنې $40 \times 30 = 1200$

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستني سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

$$\begin{array}{r} 630 \\ \times 40 \\ \hline 25200 \end{array} \quad \begin{array}{r} 98 \\ \times 60 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 80 \\ \times 70 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1000 \\ \times 100 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 300 \\ \times 70 \\ \hline \end{array}$$

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

- الف : ۳۰ او ۴۰ د : ۱۰ او ۲۰
ب : ۶۱ او ۹۰ ر : ۶۳ او ۱۰۰
د : ۶۰ او ۳۰ ز : ۷۲ او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش خایونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفر ونو په شمیر سره چټک کړئ.

مثال : $60 \times 7 = 420$

ج : $70 \times 6 = 4200$ الف : $4200 = 70 \times 60$

د : $65 \times 1 = 650$ ب : $7300 = 73 \times 100$

هـ : $4 \times 5 = 200$

خو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خوا ته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

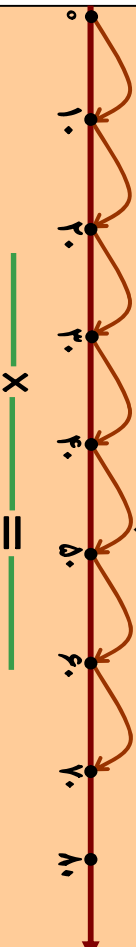

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توگه ځواب وایاست.

$2 \times 5 = ?$	$1 \times 7 = ?$	$1 + x = ?$
$5 \times 2 = ?$	$1 \times 32 = ?$	$8 + x = ?$
$8 \times 4 = ?$	$32 \times 1 = ?$	$1 \times 5 = ?$
$7 \times 4 = ?$	$8 \times 1 = ?$	$14 + x = ?$
$6 \times 8 = ?$	$9 \times 2 = ?$	$22 \times 2 = ?$
$4 \times 9 = ?$	$11 \times 1 = ?$	$2 \times x = ?$
		$20 \times 22 = ?$

۴. الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او د

ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښایست.

$$3 \times 10 = ?$$

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ:

۹۹	۸۰	۹۵	۷۸	۶۳	۳۱
$\times ۹۹$	$\times ۴۰$	$\times ۷۷$	$\times ۵۲$	$\times ۳۵$	$\times ۲۲$

یو څلویښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کړونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده کوونکو تاسو په تیر و لوستونو کې دیوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

$$\begin{array}{r} 765 \\ \times 58 \\ \hline 6120 \\ + 3825 \\ \hline 44370 \end{array}$$

ضرب کړو.

مثال: غواړو چې د ۷۱۵ عدد له دوه رقمي عددونو سره ضرب کړو. په لومړۍ د ۸ عدد د یويزو رقم يعني د ۸ د ۷۱۵ په عدد کې ضرب کوو چې د ۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد، د لسیزو رقم يعني د ۵ د ۷۱۵ په عدد کې ضرب کوو. چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي. چې ددې عدد د یويزو رقم د ۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یو له بله سره جمع کوو چې د ۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

پوښتنې:

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۱۰	۷۲۵	۶۰۱	۱۳۶	۲۰۸	۸۴۰	۹۰۰
$\times 72$	$\times 20$	$\times 14$	$\times 27$	$\times 91$	$\times 17$	$\times 71$

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰

۱۰۱

۱۷۳

۷۶۴

$\times ۱۰$

$\times ۷۳$

$\times ۶۴$

$\times ۷۳$

۶۸۷

۱۹۸

۱۰۲

۷۰۴

$\times ۹۸$

$\times ۸۷$

$\times ۴۴$

$\times ۶۲$

۲. که چیرې د یوې نکلې چاپنکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي د یوه

درجن (۱۲ دانو) بیه به څو افغانۍ وي؟

۳. که چیرې د یوه صندوق منډو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰

صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۴. شریف د یوې جغاستې په مسابقه کې ۶۰ متره لاره په یوه

دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو

متره لاره وهي؟

۵. د یوې قطې ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده. د یوه درجن

(۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۶. د یوه کیلو گرام غوړ یو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو گرامو غوړ یو

بیه شو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ گټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې شو افغانۍ سپمولای شي؟

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به شو گرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به شو رکعته لمونځ وکړي؟

۱۳۰
× ۲۵

؟

د جای مر فطلي
۲۵ افغانۍ بیه لري
۱۳۰ فطیه خو
افغانۍ کیږي؟

یوولسم فصل

دوه څلویښتم لوست: د ویش (تقسیم) د عمليې پېژندنه

هملف: زده کړونکي د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسیم د عمليې په واسطه خپلې ورځنۍ ستونزې حل کړي؟

د زده کړونکو فعالیت په ټولګې کې،

- درې زده کوونکي دې د ټولګې مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوي، وېرې ډبرې او یاد چاپیر یال نور مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.

$$۱۲ - ۳ = ۹$$

- دویم وار دې له پاتې شوي ۹ دانو څخه یوه، یوه

$$۹ - ۳ = ۶$$

- د دریم وار دې له ۶ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه

$$۶ - ۳ = ۳$$

- هر زده کوونکي ته ورکړي.

$$۳ - ۳ = ۰$$

- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه

په پای کې:

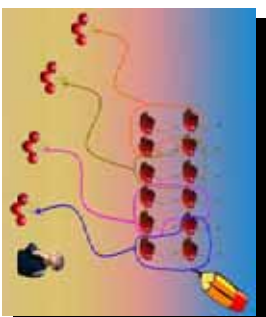
- هر زده کوونکي ته څو دانې لوبیاوي یا نور مواد رسېدلي دي؟
- د ویش عمليه څو واري سرته رسول شوي ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتو کې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفریق د تکراري عمليه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

$$۱۲ \div ۳ = ۴$$

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد د مقسوم، د ۳ عدد د مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادېږي.

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش خوا اب و لیکئ.

$$12 \div 4 = \bigcirc$$

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد و نه په خپلو کتابچو کې و لیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت و بنیاست.

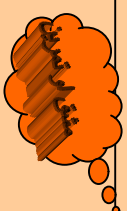
$$20 \div 4 = \bigcirc$$

$$20 \div 5 = \bigcirc$$

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتني څخه په کار اخیستني سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې وکړئ.

$$\bigcirc \div 4 = \bigcirc$$

$$\bigcirc \div 5 = \bigcirc$$

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو له پاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

$$15 \div 5 =$$
$$15 - 5 = 10 \quad 10 - 5 = 5 \quad 5 - 5 = 0$$
$$15 \div 5 = 3$$

$$24 \div 8 = ?$$

۲. د عددونو د خط په مرسته د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

$$15 \div 5 = 3$$

$$20 \div 4 = \square$$

$$18 \div 6 = \square$$

د عددونو د خط په مخ باندې د $16 \div 4 = ?$ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

دري، څلويښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کړونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په یوه عدد باندې ویشي.
د دوه رقمي عددونو د ویشل طریقه په یوه رقمي عدد باندې پوره شي

$$\begin{array}{r} 98 \div 7 = 14 \\ \underline{-70} \\ 28 \\ \underline{-28} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \div 7 = 14 \\ \underline{-70} \\ 28 \\ \underline{-28} \\ 0 \end{array}$$

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې ویشلو لیدل کيږي چې د مقسوم د کینې خوا رقم یعنی ۹ د مقسوم علیه یعنی د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کيږي. چې خارج قسمت ویشل کيږي (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کيږي. بیا ۸ راکنسته کوو او د تفریق د حاصل ښي خوا ته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي او س د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په کار اخیستني سره پوهیږو چې.

$$4 \times 7 = 28$$

کيږي د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او تفریق کوو. په نتیجه کې لیدل کيږي چې د تفریق حاصل یې صفر او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ۱ باندي ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کو لو له پاره ژبني ضرب ته پاملر نه و کړو لیدل کیږي چې $۸ \times ۱ = ۸$ نو لیکلی شو چې: $۸ \div ۱ = ۸$

او یا

$$\begin{array}{r} ۵ \times ۶ = ۳۰ \\ ۶ \times ۶ = ۳۶ \\ ۷ \times ۶ = ۴۲ \\ ۸ \times ۶ = ۴۸ \\ \hline ۴۸ \quad ۶ \\ - ۴۸ \quad ۸ \\ \hline ۰ \end{array}$$

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقې ته پاملر نه و کړئ.

$$\begin{array}{r} ۵ \times ۷ = ۳۵ \\ ۶ \times ۷ = ۴۲ \\ ۷ \times ۷ = ۴۹ \\ ۸ \times ۷ = ۵۶ \\ ۹ \times ۷ = ۶۳ \\ \hline ۶۱ \quad ۷ \\ - ۵۶ \quad ۸ \\ \hline \end{array}$$

پاتی شوی

$$\begin{array}{r} ۲ \times ۶ = ۱۲ \\ ۳ \times ۶ = ۱۸ \\ ۴ \times ۶ = ۲۴ \\ ۵ \times ۶ = ۳۰ \\ \hline ۲۵ \quad ۶ \\ - ۲۴ \quad ۴ \\ \hline ۱ \end{array}$$

پاتی شوی

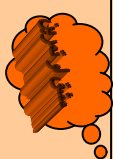

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

$$\begin{array}{r} ۱ \\ \hline ۹۴ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸ \\ \hline ۶۳ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹ \\ \hline ۷۲ \end{array}$$

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت یاد ویش حاصل له پاتې شوي
(باقیمانده) سره پیدا کړئ.

$$\begin{array}{r} 49 \quad 7 \quad 36 \quad 8 \quad 28 \quad 7 \quad 22 \quad 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 \quad 6 \quad 32 \quad 8 \quad 34 \quad 4 \quad 67 \quad 8 \\ \hline \end{array}$$

۲- د مقسوم علیه، ژبني ضرب په کارولو سره هغه لوی عدد پیدا کړئ او په تشو ځایونو کې ولیکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل یې له مقسوم علیه سره مساوي او یا کوچنی له مقسوم علیه څخه وي چې په دې صورت کې باید پاتې شوی له مقسوم علیه څخه کوچنی وي لکه لاندینی مثال:

$$\begin{array}{r} 60 \quad 9 \\ - 54 \quad 6 \\ \hline \end{array}$$

پاتې

?

$$\begin{array}{r} 28 \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

$3 < 28$

?

$$\begin{array}{r} 41 \quad 7 \\ \hline \end{array}$$

$7 < 41$

?

$$\begin{array}{r} 75 \quad 8 \\ \hline \end{array}$$

$8 < 75$

- ۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيا لگي په ۹ پتيو کې په مساوي توگه کينښنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.
- ۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرونه اړتيا ده؟
- ۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه دودۍ و خوري معلوم کړئ چې د ۱۸ تنو له پاره څو غوريان ته اړتيا ده؟
- ۴- که چيرې يو زده کوونکی ۱ توکو کتابچو ته اړتيا ولري ۵۱ توکه کتابچې څو زده کوونکو ته رسېږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟
- ۵- که چيرې يوي کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸۱ کيلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټ برق مصرف کړی دی؟
- ۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ ۸ گرامه بوره مصرف کړي نو ۹۱ گرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟
- ۷- ۱۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټر کې د سړيو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټر کې څو تنه ناست دي؟
- ۸- په يوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چيرې په نو موړي فارم کې ۱ دوه له څاروي په مساوي توگه وي. د هر ډول څارويو شمير پيدا کړئ.
- ۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي گروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر گروپ کې څو تنه زده کوونکي دي؟

څلورلسمه لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: د 193 عدد د 3 په عدد باندې ویشو.
حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی 1 د 3 په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې 6 دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا 2 په 3 کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د 1 لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د سلیزو او یویزو مرتبو رقمونه راکنسته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

دوهم مثال: د 131 عدد، د 5 په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې د سلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نو د سلیزو رقم د سلیزو له رقم سره چې 13 کیږي. په 5 باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې 2 دي. 2 په 5 کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له 13 څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې 3 کیږي او 1 د مقسوم دیویز رقم یعنی 1 راکنسته کوو د 31 عدد حاصل کیږي. هغه په 5 باندې ویشو چې د ویش، حاصل یې 7 کیږي. د عدد په 5 کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له 31 څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (1) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ:

$\begin{array}{r} 960 \\ - 160 \\ \hline 800 \\ - 360 \\ \hline 440 \end{array}$	$\begin{array}{r} 709 \\ - 101 \\ \hline 608 \\ - 7 \\ \hline 601 \end{array}$
$\begin{array}{r} 574 \\ - 14 \\ \hline 560 \\ - 8 \\ \hline 552 \end{array}$	$\begin{array}{r} 8 \\ 71 \\ \hline 79 \end{array}$

پاتي شوی

$\begin{array}{r} 636 \\ - 106 \\ \hline 530 \\ - 26 \\ \hline 504 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ 106 \\ \hline 112 \end{array}$
$\begin{array}{r} 636 \\ - 26 \\ \hline 610 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ 106 \\ \hline 112 \end{array}$

پاتي شوی

څرنگه چې د لسيزو د مرتبې رقم يعنې ۳ له مقسوم عليه څخه کوچنی دی د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بيا د مقسوم بل عدد را کښته کوو.

کوانی فنده

هر یو زده کوونکی دې د وېش یوه پوښتنه په خپله کتابچه کې وليکي او حل دې کړي.

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عمليې سرته ورسوئ او د وېش حاصل يې پيدا کړئ؟

$$\begin{array}{r} ۸۶۷ \\ ۵ \overline{) } \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۱ \\ ۶ \overline{) } \end{array}$$

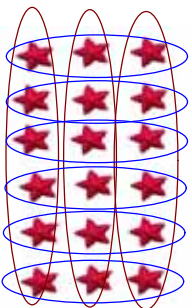
$$\begin{array}{r} ۳۷۵ \\ ۱ \overline{) } \end{array}$$

۲- يوه بزگر ۹۸۰ كيلو گرامه غنم حاصل واخيست که چيرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ كيلو گرامه غنم مصرف و لري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- يوه ښوال ۸۰۱ كيلو گرامه زردآلو حاصل واخيست. که چيرې وغواړي هغه په ۹ كيلو گرامه صندوقونو کې وويشي. نو څو صندوقونو ته اړتيا پيدا کوئ د اړتيا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

پنځه څلورلسم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کونکي وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه وکړي: تا سر وېشي چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، درېش یا تقسیم دوه تساوي لیکلای شو:

$$6 \times 3 = 18$$

$$18 \div 3 = 6$$

$$18 \div 6 = 3$$

د ضرب او وېش د آزمو لو د عملیو په کار و لو سره لیکلی شو چې:

$$11 \times 1 + 7 = ?$$

$$7 \times 4 = 28$$

$$5 \times 1 = 5$$

$$\begin{array}{r} 18 \\ - 1 \\ \hline \end{array}$$

$$16 + 2 = 18$$

$$28 \div 4 = 7$$

$$30 \div 1 = 30$$

$$8$$

$$- 1$$

$$7$$

$$28 \div 7 = 4$$

$$30 \div 5 = 6$$

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چېرې د ضرب حاصل په یوه جز د ضرب باندې و وېشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنگه که چېرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

د ۱ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

۱- په تشو ځایونو کې مناسب عدد وليکئ.

$$۷۲ \div ۹ = \boxed{}$$

$$۵۴ \div ۶ = \boxed{}$$

$$۷۲ \div ۸ = \boxed{}$$

$$\boxed{} \div ۹ = ۶$$

$$\boxed{} \times ۸ = ۷۲$$

$$۶ \times \boxed{} = ۵۴$$

$$۲۱ \div ۳ = \boxed{}$$

$$۳۲ \div ۴ = \boxed{}$$

$$\boxed{} \div ۷ = ۳$$

$$\boxed{} \div ۸ = ۴$$

$$۳ \times \boxed{} = ۲۱$$

$$\boxed{} \times ۸ = ۳۲$$

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$۹ \times ۷ = \boxed{۶۳}$$

$$۹ \times ۸ = \boxed{۷۲}$$

$$۷ \times ۸ = \boxed{۵۶}$$

$$۶۳ \div ۷ = \boxed{}$$

$$۷۲ \div ۸ = \boxed{}$$

$$۵۶ \div ۸ = \boxed{}$$

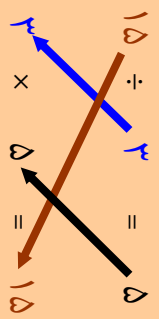
$$۶۳ \div ۹ = \boxed{}$$

$$۷۲ \div ۹ = \boxed{}$$

$$۵۶ \div ۷ = \boxed{}$$

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غوره سره وگورئ.

مقسوم	مقسوم	خارج
	عليه	قسمت

د (.....) ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي که چېرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

۴- لاندې پوښتني حل او امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 8 \\ 972 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5 \\ 640 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ 970 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6 \\ 706 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ 105 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ 100 \end{array}$$

۵- د ۵ مترو ټوک بيه ۷۵ افغانۍ ده د يوه متر ټوک بيه معلومه کړئ.

۶- که چيرې يو کارگر په مياشت کې ۲۱۰ متره ټوک و او بدي معلوم کړئ چې نوموړی کارگر په ۹ ورځو کې څو متره ټوک اوږد لای شي؟

۷- که چيرې يو مامور په يوه اونۍ کې ۵۱۰ افغانۍ تنخوا (معاش) و اخلي معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې څو افغانۍ تنخوا لري.

لاندې پوښتني حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 8 \\ 611 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ 609 \end{array}$$

دو لسم فصل کسر

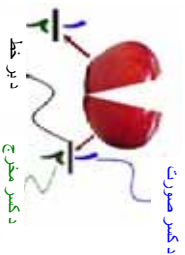
شپږ څلویښتم لوست: د کسر پیرنډنه

هملف: زده کړونکی $\frac{1}{2}$ د یوه شی د نیمایي په توګه وپېژنی او $\frac{1}{3}$ د یوه شی د دریمې برخې په توګه وپېژنی، او $\frac{2}{3}$ د یوه شی دوه دریم برخې په توګه وپېژنی.

پاملرنه وکړئ:

که موږ یوه مڼه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مو مڼه نیمایي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{1}{2}$

که موږ یوه مڼه په درې مساوي برخو وویشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا یو دریمه برخه داسې ښودل کیږي: $\frac{1}{3}$

که چیرې اوس د مڼې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې یې په بل غاب کې کښېږدو داسې لیکو:

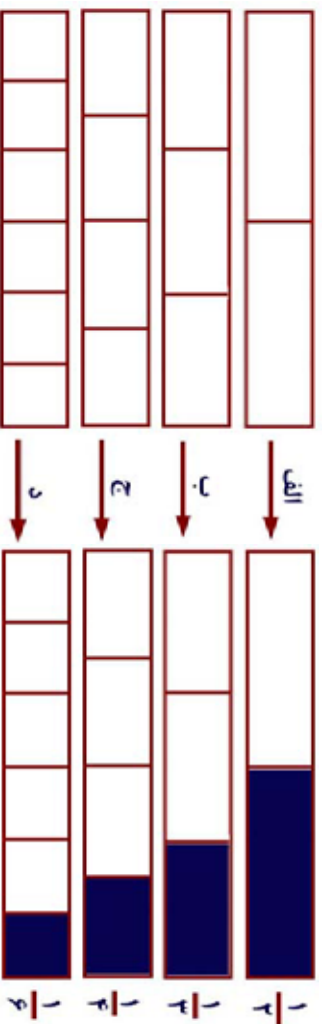
الف: $\frac{1}{3}$ برخه په یوه غاب کې

ب: $\frac{2}{3}$ برخې په بل غاب کې

$\frac{1}{2}$ | $\frac{2}{3}$

د لاندې شکلونو اړوند کسر و نو ته پاملرنه وکړئ.

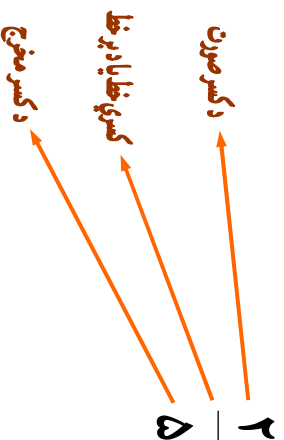
د الف په شکل کې د $\frac{1}{2}$ کسر بنسټي چې د دوو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوي ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{1}{3}$ کسر بنسټي چې له دریو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوي ده.

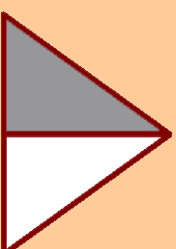
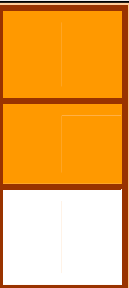
د (ج) په شکل کې د $\frac{1}{4}$ کسر بنسټي چې له څلورو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوي ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{1}{5}$ کسر بنسټي چې له شپږو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوي ده.

د دې دپاره چې تاسو د یوه کسر سره ښه پیژندگلوي پيدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپینو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښایاست او وې لیکئ.

توره

سپینه

سپینه

توره

کسر	صورت	مخرج
$\frac{1}{2}$	۱	۲
$\frac{2}{2}$		
$\frac{2}{2}$		
$\frac{2}{2}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{5}{5}$		
$\frac{6}{6}$		

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

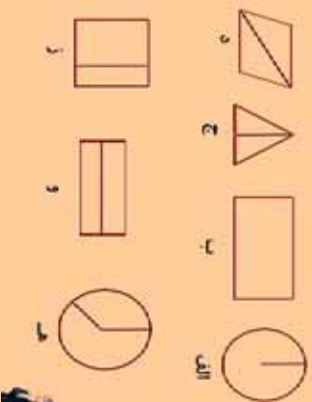
کوانټي دنده

د $\frac{2}{5}$ ، $\frac{4}{5}$ ، $\frac{2}{3}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

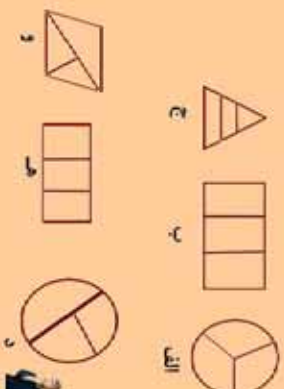
۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

صورت	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	۶	
اړوند کسر	$\frac{3}{4}$						

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ويشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ويشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

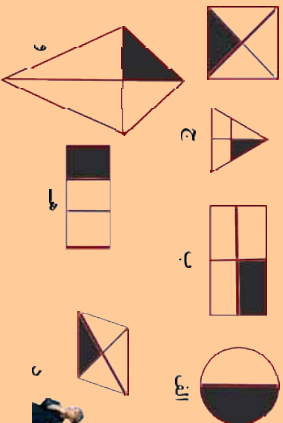

کوانسي دنده

د $\frac{1}{3}$ ، $\frac{2}{3}$ ، $\frac{1}{4}$ کسر د شکلونو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښايست.

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{1}{4}$ کسر لیکلی شو. د هغه

کسر و لیکئ!

۷- په لاندې شکلونو کې د رنگ شوي برخو او سېنيو برخو

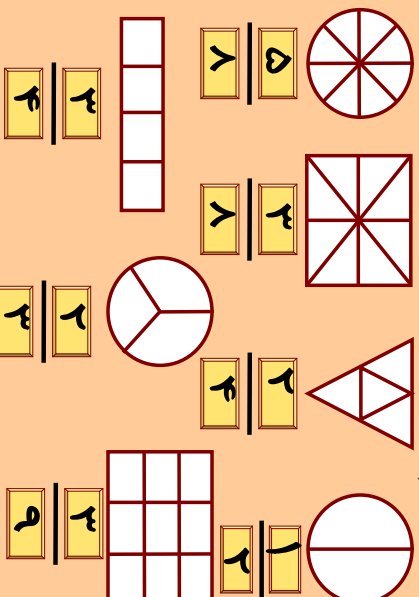
کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې و لیکئ.

مساوي برخې	مساوي برخې	مساوي برخې
خلور	رنگ شوی	مساوي برخې
$\frac{3}{4}$	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{4}$
رنگ شوی	رنگ شوي برخې	رنگ شوی
سېينه	رنگ نه دي	سېينې برخې
$\frac{1}{4}$		

۸- لاندې شکلونو ته پاڼلرته وکړئ.

الف	ب	ج
مساوي برخې	مساوي برخې	مساوي برخې
رنگ شوی	رنگ شوی	رنگ شوی
سېينې برخې	رنگ نه دي	سېينې برخې
$\frac{1}{4}$		

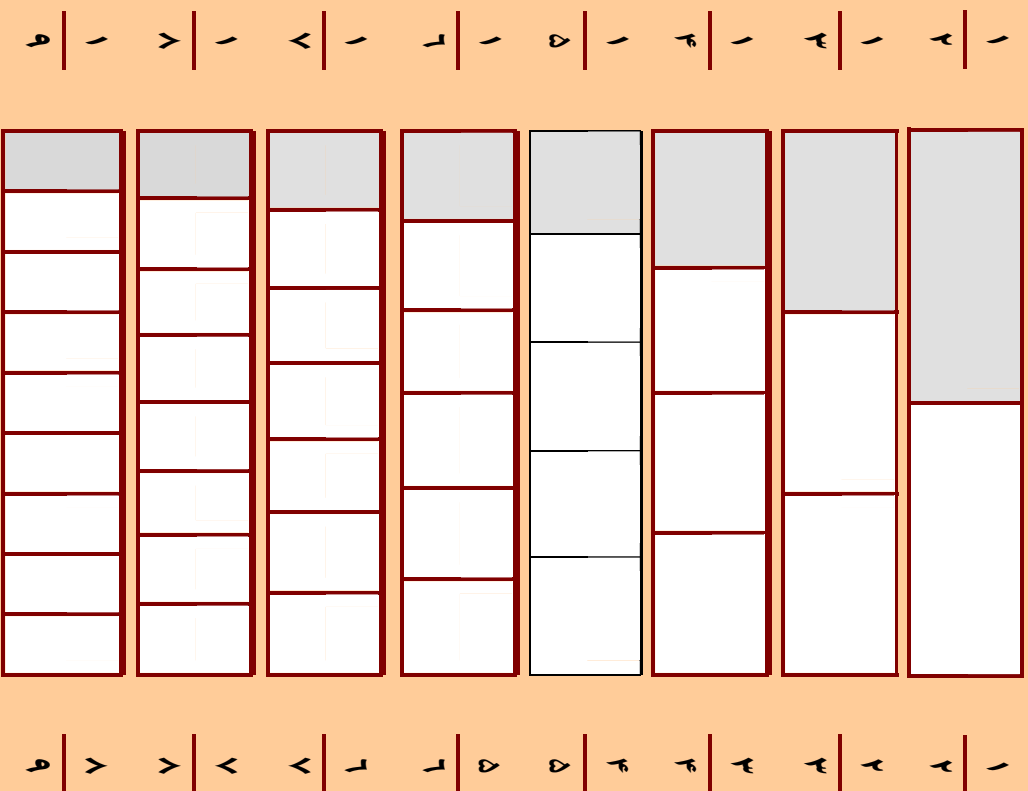
۹- لاندې هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيو لو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ!

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنگ شوو برخو کسر کينې خواته وليکئ.

$\frac{1}{9}$		$\frac{8}{9}$
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____
_____		_____

۱- د لاندې شکلونو د رنگ شوو برخو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وگورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښایست.

کونې دنده

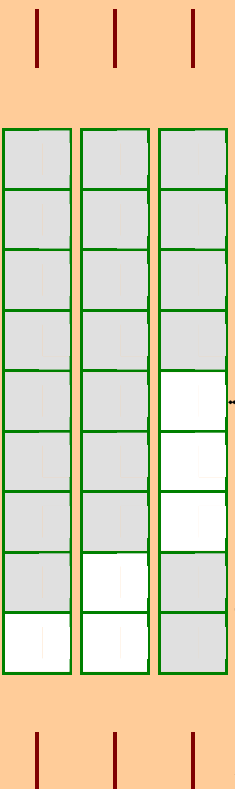
د $\frac{2}{3}$ ، $\frac{2}{5}$ ، $\frac{2}{7}$ ، $\frac{2}{8}$ او $\frac{2}{9}$ کسرونه د شکل په رنگ کولو سره وښایست.

۱۲- $\frac{3}{5}$ د $\frac{3}{7}$ ، $\frac{3}{8}$ او $\frac{3}{9}$ کسر و نه د شکل د رنگ کو لو په واسطه و ښایاست.

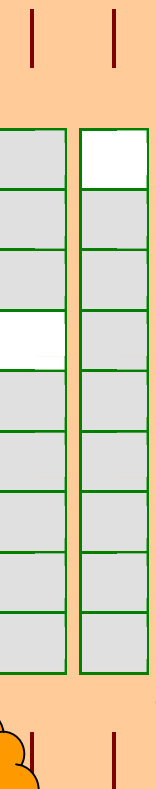
۱۳- د $\frac{3}{5}$ ، $\frac{4}{6}$ ، $\frac{4}{7}$ او $\frac{4}{9}$ کسر و نه په شکل کې و ښایاست.

۱۴- د $\frac{5}{6}$ ، $\frac{5}{7}$ او $\frac{5}{9}$ کسر و نه د شکل د رنگ کو لو په واسطه و ښایاست. رنگ شوي او سپینې برخې سره پر تله کړئ د $>$ او $=$ نښو په واسطه یې و ښایاست.

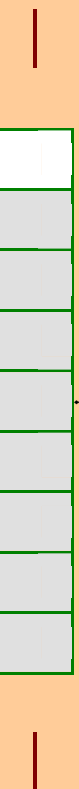
۱۵- د لاندې شکلونو د رنگ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کينې خواته ولیکئ:

۱۶- د لاندې شکلونو د رنگ شوي برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو کسر کينې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پر تله کړئ.

د لاندې شکل د رنگ شوو برخو کسر کينې خواته او د سپینو برخو کسر ښئ خواته ولیکئ او پر تله یې کړئ.

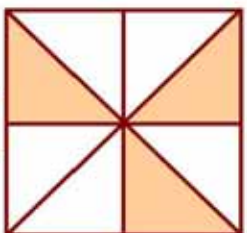
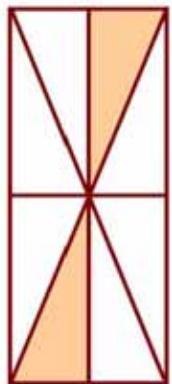

۱- احمد د يوه مستطيل کاغذ څخه $\frac{1}{3}$ برخه پر پکړه، تاسو هم دا کار په

عملي توگه سرته ورسوي او ووايست چې څومره برخه يې پاتې ده په کسر سره يې وښايست.

۲- کريم يوه دايره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{2}{3}$ برخې يې توري کړې څومره برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښايست.

۳- د لاندې شکلونو د رنگ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ!

۴- يو ليتر اوبه څو گيلاسه کيږي؟

۵- يوه دايره رسم کړئ $\frac{1}{4}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له يوه گيلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنگه جلا کوي؟

۷- د $>$, $<$, او $=$ نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

۲ کيلو گرامه

۵۰۰ گرامه

۳۰۰ گرامه

۳ کيلو گرامه

نيم کيلو گرامه

۷۵۰ گرامه

۲۵۰ گرامه

۷۵۰ گرامه

يو مستطيل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ۱ سانتيميتره او سوري يې ۳ سانتيميتره وي او بيا د هغې $\frac{1}{2}$ برخه توره کړئ.

- ۸- یوه پخوونکی ۷۵۰ گرامه ورېچې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې د هغو څخه پخې کړي معلوم کړئ چې څو گرامه ورېچې پاتې دي.
- ۹- یوه ډوډي پخوونکی یو کیلو گرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څو مره خمیره مصرف کړی ده؟
- ۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه ورېچې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړې او ۲۵۰ گرامه لوبیا راو نیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.
- ۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي څو اېونه په

خیلو کتابچو کې وليکئ؟

الف: نفت

ب: د وړه لوړوالی

ج: اوبه

د: بوره

که چېرې یو لوبنۍ د ۱۲ معمولي گیلارو نو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نو موړي لوبنې کې څو لیتره اوبه ځانښکي؟

۱۲- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري و بنیاست.

الف: له ۹ سانتي متر و څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي متر و په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوړي ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو ځاب ته اړتیا ده. که چېرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوړیو او څو دانو غاېونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ۶ دانو قلمونو بیه ۶۶ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چېرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایي شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چېرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتي او یوه کاله د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library